

ART. 76.

Over litt. H, 7: „Rapport van Deputaten voor de examinatie naar Art. IV voor de Zendingsorde” wordt gerapporteerd, namens Comm. V, door Ds. SCHEPS. De Commissie adviseert:

Rapport van Deputaten voor de examinatie naar Art. 4 van de Zendingsorde.

- a. Deputaten dank te zeggen voor hunne bewezen diensten;
- b. vijf deputaten naar Art. 4 van de Zendingsorde te benoemen; en
- c. aan deze deputaten dezelfde instructie te geven als door de Generale Synode van Arnhem is vastgesteld.

Overeenkomstig dit advies wordt besloten.

ART. 77.

Dezelfde Commissie dient, bij monde van Ds. DIJKSTRA, van rapport en advies over het voorstel van Dep. voor de Zending op § 24 no. 8 van hun Rapport. Ze adviseert:

Visitatie der Zendingsposten.

- a. de voorgestelde regeling voor de visitatie der Zendingsposten, zooals die te vinden is in het Zendingsrapport, Bijlage V, onveranderd goed te keuren; en
- b. aan de afzonderlijke vergadering van Dienaren des Woords op Java op te dragen: te zorgen dat deze regeling in werking trede, en hare rapporten volgens art. IV der regeling tijdig ingezonden worden. (Bijlage LI).

De Synode besluit overeenkomstig dit advies.

Br. BEEKMAN rapporteert namens dezelfde Commissie over § 16 van het Zendingsrapport: „De Keucheniusschool”. (Bijlage LIII). De conclusie: Deputaten en den Brs. op Java dank te zeggen voor hunne besognes, en het sub § 16 vermelde deel van het Rapport goed te keuren, wordt door de Synode overgenomen.

Keuchenus-school.

Over het kasboek van Dep. voor de Zending onder Heidenen en Mohammedanen rapporteert, namens Comm. V, br. LOUWERSE. Overeenkomstig de conclusie van 't Rapport, worden de Rekening en Verantwoording van Deputaten goedgekeurd en Deputaten gedéchargeerd.

Kasboek der Zendingsdeputaten.

ART. 78.

Aangaande litt. M, 5: „Bezwaarschrift van br. J. van ALPHEN te Nijmegen,” rapporteert, namens Comm. V, Prof. HONIG. Het advies der Comm. strekt, om het bezwaarschrift ongegrond te verklaren en zich verder met deze zaak niet in te laten, daar het protest tegen het besluit van de Synode van Middelburg en de beschuldigingen tegen de Geref. Kerken reeds vroeger afgehandeld zijn.

Bezwaarschrift van J. van Alphen.

Conform dit advies wordt besloten.

ART. 79.

Over no. 10 van de voorstellen van Dep. voor de Zending (zie Rapport § 24): „Het bijwonen door Dep. van de oecumenische Con-

Oecumenische Conferentie te Edinburg in 1910.

ferentie in 1910 te Edinburg", rapporteert dezelfde Commissie, bij monde van Prof. HONIG. Haar advies strekt om aan de te benoemen Deputaten op te dragen, eene beslissing op deze invitatie te nemen. Deputaten kunnen zich dan vooraf omtrent het karakter van deze Conferentie op de hoogte stellen, zich naar haar duur informeerden, kennis nemen van de Agenda, de belangrijkheid der verschillende onderwerpen beoordeelen en daarna een oordeel vellen.

Vertaling van de
Confessie en de Cano-
nes in het Javaansch

Nog rapporteert Prof. HONIG, namens dezelfde Commissie, over punt 11 van § 24 van het Zendingsrapport: „De vertaling van de Ned. Geloofsbel. en de 5 Artt. tegen de Remonstranten in 't Javaansch en de vertaling in 't Javaansch van sommige Liturgische Formulieren.” (Bijl. LV).

„De conclusien van 't Rapport luiden als volgt:

- 1°. Goed te keuren de handelingen van Dep. voor de Zending inzake de vertaling van de Drie Formulieren van Eenigheid en van sommige der Liturgische Formulieren in 't Javaansch;
- 2°. de nieuw te benoemen Dep. voor de Zending te machtigen, namens de Gen. Synode aan de afzonderlijke Vergadering van Missionaire Dienaren op te dragen, te gelegener tijd de vertaling van de Confessie ter hand te nemen;
- 3°. wat de in 't Javaansch vertaalde Liturg. Formulieren betreft, zich te vereenigen met het oordeel van Deputaten in deze; en
- 4°. den nieuw te benoemen Deputaten voor de Zending op te dragen, aan de Afzonderlijke Vergadering van Missionaire Dienaren den dank der Synode te brengen voor den arbeid, aan de vertaling van den Catechismus en sommige der Liturg. Formulieren besteed. Overeenkomstig deze conclusien wordt besloten.

ART. 80.

Dr. van Lonkhuijzen
en Br. Bening uit Ar-
gentinië begroet.

De Praeses deelt mede, dat ter vergadering tegenwoordig zijn: br. BENING uit Zuid-Amerika en Dr. van LONKHUIJZEN, die pas terugkeerde uit Argentinië.

Hij stelt deze broeders aan de Synode voor, en heet hen hartelijk welkom.

ART. 81.

Concept-regeling van
het verband tusschen
de Kerken en de Theol.
Faculteit.

Aan de orde komt thans litt. D, 2—12 van 't Agendum: „De Concept-regeling van 't Verband tusschen de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit o. g. g. te Amsterdam en de Geref. Kerken”. (Bijl. LVI en LVla).

Namens Comm. I rapporteert daarover Ds. W. BREUKELAAR.

De conclusien van 't Rapport luiden, namens de Comm. in haar geheel: de Dep. der Gen. Syn. van Utrecht, met dank voor hunnen arbeid te déchargeeren; en, namens de meerderheid der Commissie:

het concept, zooals het, blijkens de onder de leden der Synode uitgedeelde exemplaren, door haar gewijzigd werd, aan te nemen als voorstel der Kerken, om aan te bieden aan de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op geref. grondslag." (Bijl. LVII).

De eerste dezer conclusien wordt met algemeene stemmen aangenomen. De tweede wordt in discussie gebracht.

Prof. BAVINCK dient allereerst van praeadvies en spreekt daarna een woord van afscheid tot de Synode, met het oog op zijn a. s. vertrek naar N.-Amerika.

Prof. Bavinck neemt afscheid.

De Praeses dankt Z.hooggel. voor zijn gewaardeerd advies en bidt hem de bewaring en de hulpe des Heeren toe op zijn reis en bij zijn arbeid in de nieuwe wereld.

Hierop gaat de Praeses voor in dankgebed en sluit daarna de zitting.

Zitting van 27 Augustus 1908.

ART. 82.

Bij gehouden appel-nominaal blijkt, dat de primus-afgevaardigde Ouderl. J. R. DE MILDT met kennisgeving afwezig is en door zijn secundus zal worden vervangen.

Appel-nominaal.

ART. 83.

De notulen der vorige zitting worden gearresteerd.

ART. 84.

De praeses deelt mede, dat nog is ingekomen een brief van den Kerkeraad van de Kerk van Brielle, en stelt dezen brief ter fine van advies in handen van de 3de Commissie.

ART. 85.

Ds. KLAARHAMER vraagt verklaring van Art. 1 van de in de vorige zitting vastgestelde „Regeling van visitatie der Zendings-posten op Midden-Java”, en wel bepaaldelijk, of tot de daargenoemde „Zendings-posten” ook behooren de Javaansche Christelijke Kerken van Temon en Poerworedjo.

Nadere verklaring van „Zendingsposten.”

De Synode spreekt uit, dat deze Javaansche Christelijke Kerken óók daartoe gerekend worden.

ART. 86.

Ds. BOUMA deelt mede de gewijzigde conclusies in zake de vraag van de Classis Kollum. (Zie Art. 24).

Doopen van kinderen van „Doopleden.”

Deze gewijzigde conclusies worden door de Synode aangenomen. Zij luiden aldus:

- a. De goede practijk naar Gereformeerde orde is, dat de Kerkeraden arbeiden om volwassen leden, die nog geen toelating tot het H. Avondmaal hebben gevraagd, er toe te brengen, dat zij belijdenis des geloofs afleggen;
- b. maar dat de kinderen van zulke ouders die nog leden der Kerk zijn, beschouwd moeten worden als te behooren tot het zaad der Kerk, en dat deze derhalve recht op den Doop hebben;
- c. dat echter de stipulatiën, welke de Kerk bij den doop der kinderen verlangt en moet verlangen, als waarborg voor de Christelijke opvoeding, niet met de ouders kunnen worden aangegaan, wijl dezen zelf nog verzuimden door eigen belijdenis van hun geloof te doen blijken. In zulke gevallen blijft er bij gevolg niets anders over dan om, liefst uit den kring der familie, een of meer getuigen te vorderen, die naar het oordeel des kerkerads voldoende waarborg geven, dat de opvoeding van zulke kinderen beantwoorden zal aan den eisch des Verbonds. (Bijlage IV).

ART. 87.

Rechten van uitwonende leden eener plaatselijke Kerk.

Door Prof. DR. F. L. RUTGERS wordt rapport en advies gegeven in zake O. 1 van het Agendum: een vraag van de Particuliere Synode van Utrecht naar de behandeling van uitwonende leden eener plaatselijke kerk. (Bijlage LVIII).

Op voorstel van de adviseerende Commissie, spreekt de Synode uit, dat de door de Particuliere Synode van Utrecht bedoelde practijk, waartegen zij blijkbaar bezwaar heeft, geheel in overeenstemming is met het besluit, dat door de Generale Synode van 1892 te dien aanzien genomen is in de geünificeerde redactie van de bepalingen der kerkelijke vereeniging in Hoofdstuk I art. 4, aldus luidende: „Zoolang in eenige nabij elkander liggende plaatsen het getal der belijders in elk dier plaatsen nog niet sterk genoeg is, om plaatselijk eigen Diensten in te stellen, kunnen zij onder eenzelfde kerkeraad blijven of gebracht worden, mits de inwoners van elk dier plaatsen afzonderlijk worden geboekt, en dan natuurlijk als leden met vollen rechte”.

ART. 88.

Bezwaar tegen de opheffing der Kerkelijke kas.

Dezelfde rapporteur geeft advies in zake S van het Agendum, het verzoek van de Classis Workum om wegneming van een bestaand bezwaar, voortvloeiende uit de opheffing van „de Kerkelijke Kas”. (Bijlage LIX).

Naar het voorstel der Commissie besluit de Generale Synode, zich ten aanzien van dit punt niet in juridische beschouwingen te verdiepen, maar eenvoudig aan de Classis te antwoorden, dat de eenige stelling,

waarop de twijfel der Classis berust, n.l. dat goederen die ten name van de Vereeniging „de Kerkelijke Kas” staan, van eigenaar zouden veranderen wanneer zij ten name van de Kerk werden overgeschreven, lijnrecht in strijd is met hetgeen in alle onze Kerken te dien aanzien vaststaat, en ook lijnrecht in strijd is met de beschouwing der Hooge Overheid zelve, die sedert 1892, onder alle elkander opvolgende Ministeries, steeds heeft toegestaan, dat zulke overschrijving kosteloos geschieden zou, juist uit deze overweging, dat bij zulke overschrijving geene verandering van eigenaar plaats had, maar alleenlijk de eigenaar van naam veranderde.

ART. 89.

Ds. H. DIJKSTRA brengt rapport uit over een schrijven van Ds. E. KROPVELD te Kralingen, die klaagt over het besluit der Synode, waarbij de administratie van de Zending onder de Joden opgedragen wordt aan een der Deputaten voor die Zending, en tevens vraagt, niet meer in aanmerking te komen voor een Deputaatschap voor genoemde Zending.

Schrijven van Ds
E Kropveld

De Commissie van praeadvies stelt voor, en de Synode besluit aldus: *a.* dit schrijven voor kennisgeving aan te nemen; *b.* aan Ds. E. KROPVELD den hartelijken dank der Synode te brengen voor het vele, dat hij in den loop van drie-en-dertig jaren voor de Zending onder de Joden heeft gedaan; *c.* bij de benoeming van nieuwe Deputaten met zijn verzoek rekening te houden.

ART. 90.

Door eenige broeders zich noemende „de Commissie ter behartiging onzer kerkelijke belangen te Humpata”, wordt gemeenschap gezocht met de Gereformeerde Kerken in Nederland. Over dit schrijven rapporteert Prof. DR. H. H. KUYPER (Bijl. LX) en adviseert der Synode: op te dragen aan Ds. B. VAN SCHELVEN te Amsterdam en aan Prof. DR. H. H. KUYPER, namens de Synode met deze broeders in correspondentie te treden, en

Verzoek uit Hum-
pata

- 1°. deze broeders op schriftuurlijke gronden aan te toonen, waarom hunne opvatting onjuist is, en te vermanen op het door hen genomen besluit terug te komen;
- 2°. hen aan te raden, zoo mogelijk met Ds. PASCH tot verzoening te komen, en zich weer in verband te stellen met de Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika, die de gemeente van Humpata jarenlang met zoo groote toewijding en financieel, en geestelijk heeft gesteund.

Naar dit advies besluit de Synode.

ART. 91.

Financieel verslag
van de Zendingsde-
putaten.

Ds. RENKEMA brengt ter tafel het rapport van de adviseerende Commissie aangaande § 22 van het Zendings-rapport, het financieel Verslag van de Zendingsdeputaten (Bijl. XII, 22).

Naar het voorstel der Commissie (Bijl. LXI) besluit de Synode,

- a. de rekening en de verantwoording van de Deputaten der Generale Synode voor de Zending goed te keuren en hen te déchargeeren;
- b. den quaestoren dank te brengen voor hunne vele werkzaamheden;
- c. den Heeren J. C. VAN SCHAICK, D. VAN EIJK en H. VON MEIJENFELDT dank te zeggen voor hunnen arbeid;
- d. den Heeren W. HOVY en W. BREUKELAAR erkentelijkheid te betuigen voor het afstaan van effecten tot opneming van gelden;
- e. aan de te benoemen Deputaten voor de Zending op te dragen:
 - 1°. wederom, naar Art. 27 der Zendingsorde, namens de Generale Synode quaestoren te benoemen;
 - 2°. indien het noodig is, eene algemeene collecte in alle Kerken uit te schrijven, en in het geval, dat ééne collecte niet voorziet in de behoeften der Generale Kas in dit drietal jaren, nogmaals eene algemeene collecte te houden;
 - 3°. in geval van uiterste noodzakelijkheid ter voorkoming van stagnatie in den gang der zaken, zoo mogelijk, voorschot op te nemen voor rekening der gezamenlijke Kerken tot een maximum van f 10.000;
 - 4°. aan de te benoemen Deputaten voor de Zending ter uitvoering van het bepaalde in Art. 18 al. 2 der Zendingsorde dezelfde instructie te verstrekken, die de Generale Synode van Utrecht, in navolging der Arnhemsche Synode, haren Deputaten voor de Zending gaf.

ART. 92.

Verbetering van de
predikantstraktemen-
ten.

Namens de adviseerende Commissie brengt Prof. M. NOORDT Zij rapport uit over O, 5 van het Agendum, een verzoek van de Particuliere Synode van Zuid-Holland (N. Ged.): dat de Generale Synode de noodzakelijkheid uitspreke van verbetering van de predikantstraktemen. Naar het advies besluit de Synode, de Kerken ernstig op te wekken tot verbetering van de traktementen der predikanten, en deze opwekking per missive ter kennis van de Gereformeerde Kerken in Nederland te brengen. (Bijlage LXII.)

Ter concipieering van deze missive zal de Synode twee deputaten aanwijzen.

ART. 93.

Ds. J. Teves.

Ds. J. H. LANDWEHR rapporteert (Bijl. LXIII) over de zaak van Ds. J. TEVES, vermeld in een gravamen van de Particuliere Synode van Zuid-Holland (Z. Ged.), F. 8 van het Agendum, — in een be-

zwaarschrift van Ds. J. TEVES te Paterson N. J., M. 10 van het Agendum, — en in eene missive van den Kerkeraad der eerste Gereformeerde Kerk te Paterson N. J. over Ds. J. TEVES, F 12 van het Agendum.

De Synode besluit, aan de Particuliere Synode van Zuid-Holland (Z. Ged.) te antwoorden, dat deze Generale Synode onmogelijk meer licht in deze zaak ontsteken kan dan in de Acta gegeven wordt, aangezien zij daartoe niet bevoegd en niet bekwaam is.

Op de vraag van Ds. T. om berechting van zijne zaak en om emeritaatsgeld, pensioen of wachtgeld, besluit de Synode te antwoorden, dat de rechtsgrond voor een eisch, als door hem gesteld, niet aanwezig is.

Eindelijk besluit de Synode, mede op advies der adviseerende Commissie, aan den Kerkeraad van Paterson te berichten, dat zij van oordeel is, dat br. J. TEVES, die niet meer in kerkelijke relatie staat tot de Gereformeerde Kerken in Nederland, nu hij in finantiëlen nood verkeert, dient gesteund te worden door de Gereformeerde Kerk in Amerika.

ART. 94.

Dezelfde geeft rapport en advies aangaande J. 5 van het Agendum : het Rapport van den Deputaat van de Kerken van Gelderland voor den arbeid in Rijn-Pruisen en Westfalen, en aangaande L 4, eene missive uit Recklinghausen. (Bijl. LXIV.)

Arbeid in Rijn-Pruisen en Westfalen.

Naar het gegeven advies besluit de Synode,

- 1°. den Deputaat der Gereformeerde Kerken, Ds. C. L. F. VAN SCHELVEN dank te zeggen voor zijn arbeid;
- 2°. het werk in Rijn-Pruisen en Westfalen aan te bevelen bij de Kerken in Nederland, opdat de gewensche steun worde geboden; en, boven het advies,
- 3°. het mandaat van den Deputaat der Kerken van Gelderland, door de Synode van Utrecht 1905 gegeven en vermeld in Art. 138 van de Acta dier Synode, te verlengen.

Aan den heer K. DE BOER te Recklinghausen besluit de Synode, naar het advies, te antwoorden, dat hij zich om hulp heeft te wenden tot de Classis Arnhem, die de zaak van Rijn-Pruisen en Westfalen in handen heeft.

ART. 95.

Ds. RUDOLPH adviseert (Bijl. LXV) in zake G 1 en 2 van het Agendum : de voorstellen van de Particuliere Synodes van Zuid-Holland (N. Ged.) en van Friesland (N. Ged.) aangaande wat de Kerken hebben te doen bij eene eventueele herziening der Armenwet. Overeenkomstig het advies besluit de Synode als volgt:

Roeping der Kerken bij herziening der Armenwet.

de Generale Synode, overwegende:

dat in de laatste jaren met klimmende kracht op fundamenteele herziening van de Armenwet van 1854 werd aangedrongen;

dat in 1901 reeds een ontwerp-Armenwet verscheen, waardoor, ware dit ontwerp wet geworden, de Kerken ongetwijfeld in groote moeilijkheden waren geraakt;

dat het daarom wel gewenscht is, ten aanzien dezer zaak gereed te zijn, om de Hooge Regeering van het gevoelen der Kerken officieel te doen blijken;

besluit,

aan hare Deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid op te dragen, bij eventueele herziening der Armenwet, zich te wenden tot de Regeering, teneinde er op aan te dringen, dat de vrijheid onzer diaconieën naar het eigen karakter der Kerk van Christus niet aangetast worde; o. a. met name, dat een instelling als van de Centrale Registers (zooals deze in het ontwerp-Goeman Borgesius werd aangeboden) geweerd blijve, en dat eene bepaling als van art. 71, slotalinea, der tegenwoordige Armenwet niet weder worde opgenomen.

ART. 96.

Concept-regeling
van het Verband.

De besprekingen over D 2—12; het Concept van herziene Regeling van het Verband met de Theologische Faculteit (zie Bijl. LVII) worden voortgezet.

Na ampele discussie worden het opschrift en de inleidende alinea van het door de Commissie van advies ingediend gewijzigd Concept aangenomen.

Een amendement van Ds. FERNHOUT op Art. 1, om namelijk uit de laatste woorden van dat Art. 1 „getrouwheid, in leer en leven, aan de Belijdenis der Gereformeerde Kerken in Nederland” de woorden „en leven” te schrappen, wordt verworpen, en daarna Art. 1 aangenomen.

Op Art. 3 zijn twee amendementen ingediend. Een van de minderheid der adviseerende Commissie, om in plaats van de alinea 6—8 te lezen: Vereenigt dit college zich echter niet met het oordeel der deputaten, en kan het ingebrachte bezwaar door overleg niet worden weggenomen, dan zal over de geschiktheid tot het geven van Academisch onderwijs, in het algemeen en ook met het oog op de opleiding tot den dienst des Woords, de finale beslissing aan de daartoe aangevozen colleges van de Vrije Universiteit, en over de getrouwheid aan de Gereformeerde belijdenis in leer en leven zal de finale beslissing staan aan de Generale Synode der Gereformeerde Kerken.

Het tweede amendement is van Ds. FERNHOUT, en bedoelt, het einde van de eerste alinea te lezen: „voor wat betreft de zuiverheid

in leer en leven van ieder voorgedragene", en in plaats van alinea 6—8 te lezen: „Vereenigt dit college zich echter niet met het oordeel der Deputaten, en kan het ingebrachte bezwaar door overleg niet worden weggenomen, dan zal de finale beslissing staan aan de Generale Synode der Gereformeerde Kerken".

Na de indiening dezer amendementen wordt de zitting gesloten.

Zitting van Vrijdag 28 Augustus 1908.

ART. 97.

De Praeses opent de zitting. Bij het lezen van de presentielijst blijken alle Afgevaardigden present. Voor N.-Brabant en Limburg nam Ouderl. W. N. DE LEEUW zitting als secundus voor br. J. B. DE MILDT. Voor Groningen werd Ds. G. GEERDS vervangen door Ds. M. MEIJERING van Wildervank.

Appel-nominaal

ART. 98.

De Notulen van de voorgaande zitting worden gelezen en vastgesteld.

Notulen.

ART. 99.

Ingekomen is een schrijven van Ds. HOUTZAGERS te Kootwijk, naar aanleiding van het besluit der Synode in zake de financieele ondersteuning van zijne Kerk. Deze missive wordt onder Litt. J, 6 gesteld in handen van Commissie III.

Kootwijk.

ART. 100.

Commissie V rapporteert, bij monde van Prof. HONIG over Litt. H, 1 van 't Agendum: „Rapport van Deputaten voor de Zending onder Heidenen en Mohammedanen". (Bijl. XII).

Rapport Deputaten voor de Zending onder Heid. en Moh.

De conclusiën van 't Rapport (Bijl. LXVI) luiden:

1. Deputaten voor de Zending onder H. en M. hartelijk dank te zeggen voor hun gewaardeerden en veelomvattenden arbeid en voor het nauwkeurig en volledig Rapport door hen ingediend;
2. het uitgebrachte Rapport goed te keuren, en het zegel te hechten aan den arbeid der Deputaten, voor zoover die goedkeuring nog niet mocht zijn verleend;
3. de Deputaten voor de Zending te déchargeeren;
4. aan de nieuw te benoemen Deputaten voor de Zending op te dragen voor de verdere uitgave van het Zendingsblad te zorgen;
5. aan Ds. H. DIJKSTRA, Dr. J. HANIA en Ds. W. BREUKELAAR machtiging te verlenen de loopende zaken der Zending onder de Heid. en Moh. te behandelen, totdat de benoemde Deput. hebben vergaderd.

Conform deze conclusien wordt besloten.

Hiermede is het Rapport van Deputaten voor de Zending geheel afgehandeld.

ART. 101.

Dep. Art. IV Zendingssorde.

Tot Deputaten voor Art. IV Zendingssorde worden, op voorstel van de Commissie ad hoc, benoemd: de Professoren BIESTERVELD, GEESINK, H. H. KUYPER en M. NOORDTJIJ en Ds. H. DIJKSTRA.

Dep. Art. XVII Zendingssorde.

Tot Dep. naar Art. XVII Zendingssorde:
 voor Groningen: Ds. H. SCHOLTEN te Zuidhorn;
 „ Friesland (N. G.): Ds. J. D. VAN DER MUNNIK te Leeuwarden;
 „ Friesland (Z. G.): Ds. A. VAN ANDEL te Heerenveen;
 „ Overijssel: DR. J. HANIA te Steenwijk;
 „ Gelderland: Ds. W. RENKEMA te Renkum, (Ds. HOEKSTRA had verzocht voor deze benoeming niet weer in aanmerking te komen; doch verklaart zich, daartoe uitgenoodigd, bereid, zijn gewaardeerden arbeid aan de uitgave van 't Zendingssblad te willen voortzetten).

voor Utrecht: Ds. H. A. VAN ANDEL te Baarn;

„ N.-Holland: Ds. W. BREUKELAAR te Zaandam;

„ Z.-Holland (N. G.): Ds. R. J. W. RUDOLPH te Leiden;

„ Z.-Holland (Z. G.): Ds. J. VAN HAERINGEN te Katendrecht;

„ Zeeland: DR. L. WAGENAAR te Middelburg;

„ N.-Brabant: Ds. A. J. MULDER te Klundert.

Voor de Zending onder de Joden worden gedeputeerd:

Ds. J. DOUMA te Leiden, Ds. A. VAN VEELO te Rotterdam en Ds. J. D. VAN DER VELDEN te Kralingen.

ART. 102.

Bezwaarschrift van M.J.C. Besselaar Jr. c.s. te Rotterdam.

Over Litt. M, 13: „Bezwaarschrift van br. M. J. C. BESSELAAR Jr. e.a. te Rotterdam” rapporteert, namens Comm. I, Prof. BOUWMAN (Bijlage LXVII).

De conclusien van 't Rapport luiden aldus:

De Synode spreke als haar oordeel uit, dat zij,

overwegende, dat de bezwaarde broeders geen enkelen wezenlijken grond aanvoeren, waarom de stemming voor de leden der Gemeente inzake de ineensmelting geëischt wordt, maar dat zij daarentegen, bij de ontwikkeling van hun gevoelen, niet vrij zijn van Independentistische dwalingen;

overwegende, dat het wèl eisch is van het Gereformeerde kerkrecht, dat de leden der Gemeente meêwerken in alle zaken, die met het leven der Gemeente in het nauwste verband staan, maar dat die medewerking niet juist gelegen is in het uitbrengen van hun stem, en dat de beslissing en de verantwoordelijkheid behoort bij den Kerkeraad;

overwegende, dat in de zaak der ineensmelting te Rotterdam, geen enkel beginsel van het Gereformeerde kerkrecht geschonden is; dat de Kerkeraad van Rotterdam (A) niet in strijd gehandeld heeft met de bepalingen omtrent de ineensmelting van de Synodes van 1892 e. v.; dat hij herhaaldelijk het gevoelen van de leden der gemeente heeft trachten te vernemen, en hun gelegenheid gegeven heeft, zich uit te spreken, en getracht heeft de bezwaren zooveel mogelijk weg te nemen of de ongeldigheid daarvan aan te toonen;

geen reden vindt om het besluit van Z.-Holland (Z. ged.) te vernietigen, en de bezwaarde broeders ernstig vermaant, hun onrechtvaardigen eisch te laten varen, en zich bij het besluit van den Kerkeraad inzake de ineensmelting neêr te leggen;

en dat van dit besluit kennis gegeven worde aan de bezwaarde broeders en aan den Kerkeraad van Rotterdam (A.)

Conform deze conclusiën wordt besloten.

ART. 103.

Met het oog op de verhindering van een aantal Afgevaardigden, wegens de verkiezingen van Wethouders, om a.s. Dinsdag ter Synode te zijn, wordt besloten de zittingen der Synode, de volgende week te hervatten op Woensdag, des voormiddags te 9 ure.

ART. 104.

De Praeses stelt thans aan de orde: voortzetting voor de behandeling van de „Concept-Regeling van het Verband tusschen de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit te Amsterdam”. (Bijl. LVII.)

Concept Verband
met de Theol. Fac.

In discussie wordt gebracht het amendement van Ds. FERNHOUT op al. 1 van Art. 3, strekkend tot schrapping van de woorden: „*en zijn geschiktheid om mede te werken tot de opleiding voor den dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken.*”

ART. 105.

Na de Pauze deelt de Praeses mede, dat is ingekomen, voor de leden der Synode, een aantal exemplaren van het 12de Jaarverslag der Vereeniging „Dr. Scheurer's Hospitaal,” en heet hij Dr. SCHEURER, die deze zitting der Synode bijwoont, hartelijk welkom.

De discussie over het amendement-FERNHOUT op Art. 3, al. 1, wordt voortgezet. Na verwerping van een voorstel van Dr. SCHOT, om de besprekingen thans te sluiten en die de volgende week te hervatten, wordt het amendement in stemming gebracht en met 43 tegen 4 stemmen verworpen.

ART. 106.

Concept Verband
met de Theol. Fac.

Thans komt in behandeling het amendement van de minderheid der Commissie van advies op Art. 3, al. 6—8. Zie Art. 96..

Na ampele discussie wordt dit amendement met 38 tegen 9 stemmen verworpen.

ART. 107.

Rapport Dep. voor
Corresp. met buitenl.
Kerken.

Thans geeft de Præses het woord aan Dr. KEIZER, om voorlezing te doen van het Rapport van Deputaten voor de Correspondentie met Buitenlandsche Kerken (Bijl. LXVIII). Wordt besloten, het rapport der Commissie van advies hierover te behandelen in eene der zittingen van de volgende week.

ART. 108.

Telegram aan H. M.
de Koningin.

Aan het Moderamen wordt opgedragen, op 31 Augustus een telegram van gelukwensch te zenden aan H. M. de Koningin.

Nadat een der Scribae, Ds. A. DE GEUS, op verzoek van den Præses vooring in dankzegging en gebed, sluit de Præses deze zitting der Synode.

Zitting van Woensdag, 2 September 1908.

ART. 109.

Appel-nominaal.

Bij het gehouden appel-nominaal blijkt, dat, in plaats van den Primus-Ouderling J. SINGELS, ouderling A. W. DE LEEUW, in plaats van Dr. L. WAGENAAR, Ds. R. J. V. D. VEEN, in plaats van ouderling D. MULDER, ouderling C. ORANJE, in plaats van ouderling D. LAUTENBACH, ouderling J. P. REITSMA en in plaats van ouderling F. KORTLANG, ouderling H. RIETBERG aanwezig zijn. De primus uit Friesland, Ds. G. H. VAN KASTEEL is weder present.

ART. 110.

De notulen der vorige zitting worden gearresteerd.

ART. 111.

Antwoord van H. M.
de Koningin.

De praeses deelt mede, 1°. dat volgens opdracht aan H. M. de Koningin het volgende telegram is verzonden op 31 Augustus:

Aan Hare Majesteit de Koningin.

De Gereformeerde Kerken, te Amsterdam in Generale Synode vergaderd, bieden U op dezen heugelijken dag

hare gelukwenschen en de betuiging van hartelijke trouw. God den Heere dankende, smeeken zij, dat Hij Uw dierbaar leven behoede en steune, en dat Hij Uwer Majesteits regeering nog vele jaren voorspoedig en gezegend doe zijn, opdat ook de Gereformeerde Kerken zich steeds gerust mogen kunnen wijden aan de vervulling harer roeping.

Het Moderamen der Synode,
HOEKSTRA, Praeses.

en dat hierop het volgende antwoord is ontvangen :

HOEKSTRA, Praeses Moderamen Synode Amsterdam.

Hare Majesteit draagt mij op U allen Hoogstderzelver dank over te brengen voor aangeboden gelukwenschen.

Adjutant van dienst
VON MUEHLEN.

- 2°. dat ingekomen is een schrijven van Mevr. CAZEMIER-LOOMAN, die zich beklaagt over de beslissing door de Synode te haren aanzien genomen;
- 3°. dat ingekomen is een schrijven van Ds. J. TEVES, waarin hij verzoekt, dat na de behandeling zijner zaak, de stukken, door hem ingezonden, hem worden teruggezonden;
- 4°. dat door eenige leden van den Kerkeraad van Rotterdam verzoekt is, het rapport in zake het bezwaarschrift van M. J. C. BESSELAAR te mogen laten drukken en publiceeren.

De Synode neemt 1, 2 en 3 voor kennisgeving aan en staat het verzoek onder 4 toe.

ART. 112.

DR. SCHOT brengt rapport uit over P 1 van het Agendum, het rapport van de Archiefbewarende Kerk van Amsterdam (Bijl. XLIX), en tevens over het onderzoek door hem en Ds. DIJKSTRA ingesteld naar den toestand van het Archief. (Bijl. XLIXa).

Rapport Archief-
bew. Kerk.

De Synode besluit, naar het advies:

- 1°. den Kerkeraad van Amsterdam, en met name den Archivarius door hem gedeputeerd, broeder Ds. H. W. VAN LOON, den dank te brengen der Synode, voor de zorg en de goede orde waarmede en waarin hij het Archief heeft bewaard;
- 2°. twee deputaten te benoemen om met den Kerkeraad van Amsterdam te overwegen, of er geen maatregelen kunnen genomen worden, om het Archief brandvrij te bewaren, en zoo mogelijk te begrooten wat de kosten daarvan zouden zijn, om dan daarover een voorstel te doen aan de volgende Generale Synode;

3°. aan den Kerkeraad van Amsterdam de verdere verzorging van het Archief te blijven opdragen.

Tevens benoemt de Synode tot wat sub 2 genoemd wordt, Ds. H. DIJKSTRA van Smilde en Dr. C. C. SCHOT CZN. van Hardenberg.

ART. 113.

Kerk van Brielle.

Naar aanleiding van een schrijven van de Kerk van Brielle over de beslissing, te haren aanzien genomen (Art. 37), rapporteert Dr. SCHOT (Bijl. LXIX) en stelt namens de adviseerende Commissie voor, het genomen besluit eenigszins, naar de nader ontvangen inlichtingen, te wijzigen, en met behoud der daarin vervatte bepalingen, de som van f 1900 te veranderen in een bedrag van f 1000, op de reeds in art. 37 bepaalde wijze in termijnen van jaarlijks f 100, aan de Kerk van Brielle uit te betalen; tevens daarenboven voor eens een som van f 300 voor de noodige reparaties.

Alzoo besluit de Synode.

ART. 114.

Kerk van Kootwijk.

Dezelfde brengt het rapport uit over het schrijven van Ds. HOUTZAGERS over de financiële verhouding van de Kerk van Kootwijk tot al de Gereformeerde Kerken, (Bijl. LXX) en stelt voor, dat bij eventueel vertrek, emeritaat of overlijden van den tegenwoordigen Bedienaar des Woords de Generale Synode over deze verbintenis zich nader zal moeten uitspreken, en dat voorshands gedurende dit Synodejaar *in allen gevalle* de steun blijft, zooals hij nu is bepaald.

De Synode besluit naar dit advies.

ART. 115.

Diakonieën.

Namens de adviseerende Commissie rapporteert Ds. RUDOLPH over G 3 van het Agendum; het verzoek van de Particuliere Synode van Overijsel, om alle Kerken op te wekken, voor hare diakonieën te handelen volgens het advies, gegeven in zake de Kinderwetten. (Zie Bijlage VIII Kerkenordering, uitgave DD. Renkema en Rudolph.)

Het advies (Bijl. LXXI) om aan dit verzoek te voldoen, wordt door de Synode gevolgd.

ART. 116.

Dezelfde brengt rapport uit (Bijl. LXXIIa) over G 4 van het Agendum, de missive van den Kerkeraad van Apeldoorn, „een verzoek om een commissie te benoemen, die het diakonaat naarstiglijk onderzoekt en op maatschappelijk en op kerkelijk gebied, opdat ook in onze kerkorde een betere omschrijving volgt.” (Bijl. LXXII).

Naar het gegeven advies besluit de Synode zich te refereeren aan hetgeen op de Generale Synodes van Groningen 1899 en Utrecht 1905

te dezer zake besloten werd, en den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk van Apeldoorn te verwijzen naar Art. 131 van de Acta van Groningen 1899 en naar art. 16 van de Acta van Utrecht 1905 en naar Bijlage XLa dezer zelfde Synode.

ART. 117.

De Præses stelt opnieuw aan de orde de Concept-Regeling van het Verband tusschen de Gereformeerde Kerken en de Theologische Faculteit van de Vrije Universiteit. (Bijl. LVII).

Concept Verband
met Theol. Fae.

Daar nieuwe amendementen zijn ingediend, besluit de Synode, de bespreking na de pauze te beginnen.

ART. 118.

Ds. SMITT brengt namens de adviseerende Commissie rapport uit over C 1 van het Agendum: het verslag van de Curatoren over de Theologische School (Bijl. XXI.)

Verslag van Curato-
ren der Theol. School.

De Synode besluit, volgens het advies (Bijl. XXIa):

1. de concept-wijziging van Art. 13 van het reglement voor de Theologische opleiding, voorgesteld door Curatoren (zie Bijl. II van het rapport van Curatoren) aan te nemen;
2. in de „Bepalingen tot regeling van het pensioen van Hoogleraren” enz. te schrappen:
 - a. in het opschrift, de woorden „en Leeraren.”
 - b. in Art. 1 de woorden, „en de Leeraren die definitief aan de Theologische School zijn aangesteld, zoowel Litterarische als Theologische”; en dit Art. dan aldus te lezen: „Aan de Hoogleraren der Theologische School of aan hunne Weduwen.”;
 - c. in Art. 2, de woorden „en de Leeraren in Art. 1 genoemd”;
 - d. in Art. 4 en 6, de woorden „en de Leeraren”;
 - e. in Art. 8 de woorden „in Art. 1 genoemd” en de woorden „de Leeraren”;
3. in Art. 10 van de „Bepalingen”, $\frac{2}{7}$ te veranderen in $\frac{3}{7}$, zoodat dit Artikel dus luidt: „dit pensioen bedraagt voor eene weduwe $\frac{3}{7}$ der jaarwedde enz.”;
4. de volgende resolutie te nemen: „De wijziging van Art, 1, 2, 4, 6, 8 en 10 der „Bepalingen,” door de Generale Synode te Amsterdam gehouden 1908, heeft geen betrekking op de verkregen rechten van de Leeraren, die vóór of op het tijdstip der overdracht, aan het Gymnasium als vast aangestelde Leeraren verbonden waren, terwijl de wijziging van Art. 10 van toepassing is op den Oud-Leeraar der Theologische School, den heer C. Mulder;
5. De handelingen der Curatoren goed te keuren; hun dank te

zeggen voor de gewichtige diensten den Kerken bewezen, en hun décharge te verleenen.

ART. 119.

Vijfde Hoogl. aan de
Theol. School.

Dezelfde rapporteert aangaande de voorstellen met betrekking tot een „vijfden Hoogleeraar” aan de Theol. School C 2, 4a, 6 en 7 van het Agendum.

Het advies der Commissie (Bijl. LXXIII) is, de voorstellen tot de benoeming van een vijfden Hoogleeraar niet aan te nemen. De Synode volgt dit advies.

ART. 120.

Toelating tot Theol.
School en Theol. Fac.

Door denzelfden rapporteur wordt rapport (Bijl. LXXIV) uitgebracht over C 3 van het Agendum, de mededeeling van de Classis Dokkum, dat zij het wenschelijk acht, dat de Generale Synode maatregelen treffe, dat noch aan de Theologische School, noch aan de Vrije Universiteit leerlingen worden toegelaten dan na afgelegd Staats-examen of eind-examen aan een van overheidswege erkend Gymnasium.

De adviseerende Commissie is van oordeel, dat de zaak, door dit voorstel bedoeld, niet urgent is, en de door Dokkum aangewezen weg niet raadzaam is.

De Synode besluit, met waardeering van de goede bedoeling waarmede de Classis haar voorstel deed, dit niet aan te nemen.

ART. 121.

Doctor.-graad aan
de Theol. School.

Over C 4b en 6, de voorstellen om door de Theologische School den doktoralen graad te doen verleenen, rapporteert Ds. SMITT, (Bijl. LXXV), terwijl door Prof. LINDEBOOM een rapport van de minderheid der adviseerende Commissie wordt ingeleverd. (Bijl. LXXVa).

De Synode neemt het advies der Commissie over, dat luidt:

overwegende, dat de urgentie dezer zaak in de Kerken niet leeft, — daarlatende de vraag, of de Kerken aan de Theologische School het recht kunnen toekennen om den doktoralen graad te verleenen, — overwegende, dat om redenen van practischen aard de toekenning van het promotie-recht niet gewenscht is, — besluit de Synode, het voorstel dienaangaande niet aan te nemen.

ART. 122.

Rapport Dep. voor
corresp. met Buitent.
Kerken.

DR. KEIZER rapporteert namens de adviseerende Commissie over het rapport van de Deputaten voor de correspondentie met de Buitenslandsche Kerken (Bijl. LXVIII).

Eerst wordt gereleveerd de arbeid van Ds. BRUMMELKAMP, die in Engelsche tijdschriften over de Gereformeerde Kerken heeft geschreven.

Te dezen aanzien besluit de Synode op advies der Commissie, (Bijl. LXVIIIa):

- a. dat zij hare Deputaten voor deze aangelegenheid zal vragen, br. Ds. BRUMMELKAMP niet los te laten, maar hem dringend te verzoeken meer dergelijke artikelen in genoemde of andere Engelsche tijdschriften te schrijven, opdat men onze Kerken meer leere kennen;
- b. de Deputaten te machtigen, om ook andere broeders te verzoeken, door artikelen van hunne hand in Duitsche, Fransche en Zwitsersche tijdschriften, aan onze Kerken en haren arbeid meer bekendheid te geven; en
- c. aan Ds. BRUMMELKAMP dank te betuigen, voor het uitnemend werk, dat hij in dezen heeft verricht.

ART. 123.

Dezelfde rapporteert over het in het voornoemde Rapport gemelde bezoek van Ds. L. KUIPER aan de classikale vergadering der Kerken in Oost-Friesland en Bentheim (Bijl. LXXVI). De Synode besluit, dank te betuigen aan Ds. L. KUIPER voor zijn in het Rapport vermelden arbeid.

Oost-Friesland en
Bentheim.

ART. 124.

Nog wordt gerapporteerd over den arbeid ten opzichte van de Kerken in Argentinië. (Bijl. LXXVII).

Argentinië.

Bij de bespreking van deze zaken ontvangt DR. VAN LONKHUYZEN gelegenheid tot het doen van mededeelingen. Na een woord van dank voor de hartelijke begroeting, beantwoordt Z. Eerw. de vraag, of hij niet te vroeg is teruggekeerd. Hij meent, dat zijn taak, het ordenen en stichten van Kerken en scholen, afgewerkt is, en dat voor een tweeden arbeid: het opbouwen, andere krachten noodig zijn. Vooral is er behoefte aan Onderwijzers, die het opkomend geslacht bewaren moeten bij den Hollandschen stam en den Hollandschen godsdienst. Er is nog een overblijfsel, dat in stilte preëken leest, als van Ds. HOEKSTRA, maar de jeugd gaat de wereld in. Ernstig dringt hij er bij de Synode op aan, in die gewenschte richting hulp te verleen.

Naar het advies der Commissie besluit de Synode, te antwoorden op de vragen van de Kerken van Buenos-Airos en Tres-Arroyos:

- a. dat aangezien de voorganger, genoemd in Bijl. LXXVII, eerst is afgezet tijdens het verblijf van DR. VAN LONKHUYZEN aldaar, door den Kerkeraad, wegens trouwelooze verlaten van den dienst en wegens openbare scheurmakerij, deze doop, als bediend terwijl hij nog in het ambt was, geldig moet worden geacht;
- b. dat zij, in aansluiting aan het besluit van de Synode der Chr. Gereformeerde Kerk in Noord-Amerika, deputaten benoemt om in

overleg met de door die Amerikaansche Kerk benoemde deputaten, de belangen onzer stam- en geloofsgenooten in Argentinië te behartigen, — en dezen te machtigen, bij de Kerken een collecte te vragen voor de oprichting van de gebouwen noodig voor Kerk- en Schooldienst, en verder op de gewone wijze met deze gereformeerde Kerken door middel van de voor deze zaak aangewezen deputaten correspondentie te onderhouden.

ART. 125.

Rapp. v. Ds. Brummelkamp van zijn afvaardig. naar buitenl. Kerken.

Eindelijk wordt rapport uitgebracht over dat gedeelte van het rapport der Deputaten voor correspondentie met de Buitenlandsche Kerken (zie Bijl. LXVIII.), dat handelt over het bezoek van Ds. A. BRUMMELKAMP aan verschillende Synodes in Engeland, waar Z.Eerw. onze Kerken vertegenwoordigde. (Bijl. A bij Bijl. LXVIII.)

De Synode besluit, op het door DR. KEIZER uitgebracht advies (Bijl. LXVIIIb) namens de adviseerende Commissie,

- a. aan DS. BRUMMELKAMP den bijzonderen dank der Synode te brengen voor de uitnemende wijze, waarop hij onze Kerken heeft vertegenwoordigd;
- b. het zeer belangrijk verslag van DS. BRUMMELKAMP in zijn geheel op te nemen in de Acta der Synode.

Op voorstel van DD. RUDOLPH en LANDWEHR besluit de Synode nog, aan de United Free Church of Scotland een broederlijk schrijven te richten, in den geest als door DS. BRUMMELKAMP in zijn rapport wordt voorgesteld.

Tot dit laatste werd besloten met 30 stemmen, terwijl 18 stemmen waren voor een voorstel der adviseerende Commissie, die een dergelijk schrijven ontried, omdat daaruit weinig resultaat zou voortkomen.

ART. 126.

Concept Verband met de Theol. Fac.

De bespreking van het Concept-Contract tusschen de Kerken en de Theol. Faculteit (Bijl. LVII) wordt heropend.

Op Art. 3 is voorgesteld het volgende amendement, door de BB. BREUKELAAR, KUYPER, RUTGERS en VAN SCHELVEN:

In Art. 3 worden in alinea 6 aan het slot de woorden „de beslissing” vervangen door „het oordeel.”

Alinea 7 te doen luiden: „Stemt de Generale Synode met het oordeel der deputaten in, dan zullen de directeuren òf de voordracht doen vervallen òf alsnog in overleg met de kerkelijke deputaten maatregelen nemen, waardoor het onderwijs in de Theologische Faculteit, ook naar hun oordeel, geschikt zal zijn voor de opleiding tot den dienst des Woords. Indien dit laatste overleg niet leidt tot overeenstemming, zal dit contract geacht worden ontbonden te zijn.

Dit amendement wordt met alle stemmen op één na aangenomen.

DS. FERNHOUT stelt voor, in Art. 3 al. 9—11 te schrappen. Dit voorstel wordt niet gesteund.

Art. 3 wordt nu aangenomen met 2 præadviseerende en twee keurstemmen tegen.

Art. 4 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Op Art. 5 is een amendement van DS. FERNHOUT. Hij stelt voor Art. 5 aldus te lezen: „Directeuren der Vereeniging voor H. O. doen Hoogleeraren en Docenten, vóór ze in functie treden, een door de Kerken goedgekeurd Formulier onderteekenen, waardoor zij hunne instemming betuigen enz.” Alin. 2 moet dan geschrapt worden.

Art. 5 wordt zonder wijziging aangenomen met 45 tegen 3 stemmen.

DS. FERNHOUT stelt voor Art. 6 aldus te lezen: „Van de instructie voor allen, aan wie in de Theol. Faculteit eenig onderwijs is opgedragen, zal afschrift gezonden worden aan de Deputaten der Kerken.” Dit voorstel wordt niet gesteund, en het ongewijzigd Art. 6 wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen; evenzoo Art. 7.

Op Art. 8 zijn amendementen. Ds. FERNHOUT stelt voor in alinea 1 de woorden „zullen zij hem hierover onderhouden,” enz. tot het einde der alinea, te veranderen in „zullen zij door samenspreking met den hierbij betrokken Hoogleeraar of Docent, en wel zoo lang mogelijk zonder daaraan openbaarheid te geven, de bezwaren zoeken uit den weg te ruimen”, en in alinea 2, in plaats van „den bedoelden Hoogleeraar of ander Docent voordragen voor schorsing of ontslag” te lezen: „in gemotiveerd schrijven aandringen op schorsing of ontslag van den betrokken Hoogleeraar of Docent”. Door de Broeders BREUKELAAR, KUYPER, RUTGERS en VAN SCHELVEN, wordt voorgesteld, in alinea 8 het woord „beslissen” te vervangen door „haar oordeel uitspreken”;

alinea 9 aldus te doen luiden: „Stemt de Generale Synode met het oordeel der deputaten in, dan zullen de directeuren zoo spoedig mogelijk òf overgaan tot schorsing of ontslag van den hierbij betrokken Hoogleeraar of anderen Docent, òf alsnog in overleg met de kerkelijke deputaten maatregelen nemen, waardoor het onderwijs in de Theologische Faculteit, ook naar hun oordeel, geschikt zal zijn voor de opleiding tot den Dienst des Woords. Indien dit laatste overleg niet leidt tot overeenstemming, zal dit contract geacht worden ontbonden te zijn.

Het amendement van Ds. F. op alin. 1 wordt aangenomen; dat op alin. 2 wordt niet gesteund.

Het amendement van de Broeders BREUKELAAR c.s. wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen. Aldus gewijzigd wordt Art. 8 aangenomen.

Op Artikel 9 is een voorstel van de B.B. BREUKELAAR c.s., om nl. dit artikel aldus te lezen:

Wanneer een Hoogleeraar of ander Docent in de Theologische

Faculteit naar het oordeel van de directeuren der Vrije Universiteit moet worden geschorst of ontslagen, wordt dit in gemotiveerd schrijven medegedeeld aan de kerkelijke deputaten.

Betreft de bedenking der directeuren vermeende ontrouw tegenover eenig artikel der Belijdenisschriften der Gereformeerde Kerken, dan brengen de deputaten hun oordeel over de motieven van de voorgenomen schorsing of van het voorgenomen ontslag binnen ééne maand schriftelijk ter kennis van de directeuren.

Stemt de meerderheid der deputaten niet in met de bedenking der directeuren, dan treden zij met dezen in overleg.

Leidt dit overleg niet tot overeenstemming dan zal de Generale Synode hierover beslissen.

Hierbij blijft echter ongerept het recht der directeuren om den bedoelden Hoogleraar of anderen Docent wegens in den kring der Universiteit geldende bepalingen te schorsen of te ontslaan.

Door Ds. FERNHOUT was voorgesteld, in al. 1 in plaats van „naar het oordeel van” te lezen „door” en in plaats van de woorden: „moet worden geschorst of ontslagen, enz.” te lezen: „wordt geschorst of ontslagen, zal den betrokken Hoogleraar of Docent hooger beroep openstaan op de Particuliere Synode van Noord-Holland en eventueel op de Generale Synode, aan wier beslissing Directeuren zich onderwerpen. Hangende dit beroep zal de schorsing of het ontslag geen effect sorteeren,” en voorts al. 2, 3 en 4 te schrappen welk amendement echter door hem wordt ingetrokken.

Art. 9, naar de Redactie BREUKELAAR c. s., Art. 10, 11, 12, worden zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Ds. FERNHOUT stelt voor Art. 13 te lezen:

„Directeuren verbinden zich, om den Hoogleraren in de Theol. Faculteit, zoo dikwijls ze uitgenoodigd worden in de Generale Synode der Gereformeerde Kerken als adviseerende leden zitting te nemen, voor zooveel noodig, toe te staan deze uitnoodiging op te volgen,” dat met 5 stemmen vóór valt.

Prof. LINDEBOOM verzoekt aantekening, dat Z.H.Gel. geadviseerd heeft tegen de opname van Art. 13 in het contract.

Art. 14 wordt aangenomen.

Br. P. VERKUIL maakte de opmerking, dat de uitdrukking „de Kerken steunen enz.” het geheele contract z. i. in gevaar brengt, ingeval niet alle Kerken er aan voldoen.

Art. 15, 16 worden zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

In het slot moet veranderd worden „het Moderamen der Gen. Synode” in „de leden van het Moderamen der Gen. Synode van 1908 daartoe door deze Synode gemachtigd”.

Bij eindstemming wordt het geheele Concept aangenomen met alle stemmen. Het luidt als volgt:

Voorstel tot regeling van het Verband tusschen de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit te Amsterdam.

De Gereformeerde Kerken, in Generale Synode vergaderd te Amsterdam den 18den Augustus 1908 en volgende dagen, en de Directeuren der Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag, als zoodanig belast met het Bestuur der Vrije Universiteit te Amsterdam, in deze handelende op advies van hare Curatoren en haren Senaat en volgens machtiging van de Algemeene Vergadering dier Vereeniging, gehouden te den 1908 — overwegende, dat het gewenscht is, het verband tusschen de Gereformeerde Kerken en de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit nader contractueel te regelen, zijn overeengekomen, het volgende accoord aan te gaan.

ART. 1.

Het Verband tusschen de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit heeft inzonderheid ten doel, dat behalve het toezicht, dat in den kring der Vrije Universiteit wordt geoefend, ook door de Kerken toezicht over die Faculteit zal worden gehouden met het oog op de Opleiding tot den Dienst des Woords.

Dit kerkelijk toezicht zal geoefend worden door middel van deputaten, hiervoor door de Generale Synode aangewezen en geïnstrueerd, en zal zich uitstrekken, voor wat de Faculteit in haar geheel betreft, over de geschiktheid van haar onderwijs om op te leiden tot den Dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken, en voor wat betreft de personen van allen, die, onder welken titel ook, in de Theologische Faculteit onderwijs geven, over hunne getrouwheid, in leer en leven, aan de Belijdenis der Gereformeerde Kerken in Nederland.

ART. 2.

Wie als Hoogleeraar of ander Docent in de Theologische Faculteit optreedt, moet als belijdend lid behooren tot de Gereformeerde Kerk zijner woonplaats.

Wanneer kerkelijke censure naar Art. 77 der K. O. door bekendmaking van den naam aan de Gemeente openbaar geworden is, zal de kerkeraad zoo spoedig mogelijk kennis geven aan de kerkelijke deputaten en dezen evenzoo aan de Directeuren.

Wordt deze censure weder opgeheven, dan zal de Kerkeraad dit eveneens aan de deputaten berichten en de deputaten aan de Directeuren.

ART. 3.

Tot het geven van eenig onderwijs in de Theologische Faculteit zal geen benoeming geschieden, zonder dat de daartoe strekkende voordracht door het daartoe aangewezen college der Vrije Universiteit vooraf is toegezonden aan het college van de deputaten der Kerken, dat haar beoordeelt, voor wat betreft leer en leven van iederen voorgedragene en zijn geschiktheid om mede te werken tot de opleiding voor den Dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken.

Binnen een maand na de ontvangst, zenden de deputaten de voordracht met hun antwoord terug.

Is dat antwoord eene goedkeuring der voordracht of is het binnen één maand niet ingekomen, dan kan de benoeming voortgaan, die alsdan binnen twee maanden geschiedt.

Is er bij de meerderheid der deputaten bezwaar om de voordracht goed te keuren, dan wordt dit in hun antwoord gemotiveerd ter kennis gebracht van het college, dat de voordracht hun toezond.

Wanneer dit college zich met het afkeurend oordeel der deputaten vereenigt, dan vervalt de voordracht.

Vcreenigt dit college zich echter niet met het oordeel der deputaten, dan zal het bezwaar, als het de geschiktheid betreft om mede te werken tot de opleiding tot den Dienst des Woords, zoodat door eventueele benoeming, naar het oordeel der deputaten, het onderwijs in de Theologische Faculteit voor die opleiding ongeschikt worden zou, en als door overleg geen overeenstemming kan worden verkregen, aan het oordeel der Generale Synode worden onderworpen.

Stemt de Generale Synode met het oordeel der deputaten in, dan zullen de Directeuren òf de voordracht doen vervallen òf alsnog in overleg met de kerkelijke deputaten maatregelen nemen, waardoor het onderwijs in de Theol. Faculteit, ook naar hun oordeel geschikt zal zijn voor de opleiding tot den Dienst des Woords. Indien dit laatste overleg niet leidt tot overeenstemming, zal dit contract geacht worden ontbonden te zijn.

Betreft het ingediende bezwaar de getrouwheid, in leer en leven, aan de Belijdenis der Gereformeerde Kerken en kan door overleg geen overeenstemming worden verkregen, dan staat de beslissing bij de Generale Synode.

Heeft eene minderheid van ten minste een derde der deputaten overwegend bezwaar, rakende de zuiverheid der belijdenis, en kan dit bezwaar door overleg niet worden weggenomen, dan heeft deze minderheid het recht om, mits zij haar bezwaar schriftelijk heeft gemotiveerd, twee maanden uitstel te vorderen, en het oordeel te doen vragen van de Particuliere Synode binnen wier ressort de Vrije Universiteit is gevestigd.

In dit geval zullen de deputaten onder kennisgeving aan het college, dat de voordracht hun toezond, de noodige maatregelen nemen, opdat binnen twee maanden die Particuliere Synode bijeen kome.

Keurt deze Particuliere Synode dit bezwaar gegrond, dan staat de beslissing bij de Generale Synode. Keurt zij het bezwaar ongegrond, dan wordt de voordracht goedgekeurd en zullen de deputaten dit onmiddellijk berichten aan het college, dat de voordracht hun toezond, waarna binnen twee maanden de benoeming geschiedt.

In elk geval, waarbij de samenroeping der Generale Synode noodig is, zullen de kerkelijke deputaten binnen een maand de noodige maatregelen nemen, opdat binnen zes maanden daarna de Generale Synode bijeenkome.

ART. 4.

Het normale getal der dienstdoende gewone en buitengewone Hoogleraren in de Theol. Faculteit zal niet minder zijn dan vier. Indien dit getal beneden vier daalt, moet binnen zes maanden de voordracht tot voorziening in de vacature, ingediend worden bij de deputaten der Kerken.

Wordt uitstel van benoeming noodig geacht, dan wordt dit in een met redenen omkleed schrijven medegedeeld aan de kerkelijke deputaten, die hierover oordeelen.

Is er bij de deputaten overwegend bezwaar tegen uitstel van benoeming, dan zijn zij gerechtigd, om, zoo door overleg geen overeenstemming wordt verkregen, deze zaken aan de beslissing der Generale Synode te onderwerpen.

Desnoodig wordt eene Generale Synode bijeengeroepen binnen denzelfden tijd als in het vorige Artikel is bepaald.

ART. 5

De Hoogleraren en andere Docenten onderteekenen vóór dat ze in functie treden, een door de Kerken vastgesteld Formulier, waardoor zij hunne instemming betuigen met de belijdenisschriften der Gereformeerde Kerken en zich uitdrukkelijk verbinden, in woord of geschrift niets te zullen leeren, dat daarmede strijdig is.

Dit formulier wordt niet vastgesteld, noch gewijzigd zonder voorafgaand overleg met de Directeuren en Curatoren der Vrije Universiteit.

ART. 6.

De instructie voor allen, aan wie in de Theol. Faculteit enig onderwijs is

opgedragen, zal niets bevatten, dat met den inhoud van dit contract in strijd is.

Zij wordt niet vastgesteld noch gewijzigd zonder voorafgaand overleg met de kerkelijke Deputaten.

ART. 7.

De kerken houden door middel van hare deputaten toezicht op het onderwijs der Hoogleraren en andere Docenten in de Theol. Faculteit.

De Deputaten hebben het recht de colleges, de examens en de promoties in de Theol. Faculteit bij te wonen.

De Series Lectionum wordt hun telken jare terstond na de vaststelling toegezonden.

Van alle voorgenomen examens en promoties wordt vanwege de Faculteit aan het door hen opgegeven adres, zoo tijdig mogelijk en in ieder geval ten minste twee dagen te voren bericht gezonden.

ART. 8.

Indien de deputaten der Kerken bij eenig Hoogleeraar of ander Docent in de Theol. Faculteit afwijking van de belijdenis der Geref. Kerken in leer of leven, of ongeschiktheid van zijn onderwijs voor de opleiding tot den Dienst des Woords, meenen te ontdekken, en wel in die mate, dat hieruit naar hun oordeel gevaar voor de opleiding tot den Dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken ontstaat, zullen zij door saamspreking met den hierbij betrokken Hoogleeraar of Docent, en wel, zoo lang mogelijk, zonder daaraan openbaarheid te geven, de bezwaren zoeken uit den weg te ruimen.

Wanneer deze pogingen niet leiden tot wegneming der gerezen bedenkingen, zullen de Deputaten, indien hun bezwaar de getrouwheid aan de Belijdenis der Geref. Kerken, in leer of leven, betreft, zich wenden tot de Directeuren der Vereeniging en in gemotiveerd schrijven den bedoelden Hoogleeraar of ander Docent voordragen voor schorsing of ontslag.

De Directeuren verbinden zich om, zoo zij met het oordeel der Deputaten instemmen, bedoelden Hoogleeraar of ander Docent zoo spoedig mogelijk te schorsen of te ontslaan.

Wanneer de Directeuren zich niet met het oordeel der Deputaten vereenigen, en het ingebrachte bezwaar door overleg niet kan worden weggenomen, dan staat de finale beslissing aan de Generale Synode.

In dit geval zullen de Deputaten binnen een maand de maatregelen nemen, die noodig zijn, opdat binnen zes maanden daarna de Generale Synode bijeenkome.

Betreft het bezwaar de geschiktheid om mede te werken tot de opleiding voor den Dienst des Woords, zoodat naar het oordeel der Deputaten het onderwijs in de Theol. Faculteit voor die opleiding ongeschikt is, dan zullen de Deputaten in overleg treden met de Curatoren der Vrije Universiteit.

Leidt dit overleg niet tot wegneming van het gerezen bezwaar, dan geven de Deputaten in gemotiveerd schrijven kennis van dat bezwaar aan de Directeuren met verzoek om de noodige maatregelen te nemen.

Wordt aan dit verzoek niet voldaan en door nader overleg geen overeenstemming verkregen, dan zal de Generale Synode over het ingediende bezwaar haar oordeel uitspreken.

Stemt de Generale Synode met het oordeel der Deputaten in, dan zullen de Directeuren zoo spoedig mogelijk of overgaan tot schorsing of ontslag van den hierbij betrokken Hoogleeraar of anderen Docent, of alsnog in overleg met de kerkelijke deputaten maatregelen nemen, waardoor het onderwijs in de Theologische Faculteit ook naar hun oordeel geschikt zal zijn voor de opleiding tot den Dienst des Woords. Indien dit laatste overleg niet leidt tot overeenstemming, zal dit contract geacht worden ontbonden te zijn.

ART. 9.

Wanneer een Hoogleeraar of ander Docent in de Theol. Faculteit, naar het oor-

deel van de Directeuren der Vrije Universiteit, moet worden geschorst of ontslagen, wordt dit in gemotiveerd schrijven medegedeeld aan de kerkelijke Deputaten.

Betreft de bedenking der Directeuren vermeende ontrouw tegenover eenig Artikel der Belijdenisschriften der Gereformeerde Kerken, dan brengen de Deputaten hun oordeel over de motieven van de voorgenomen schorsing of van het voorgenomen ontslag binnen één maand schriftelijk ter kennis van de Directeuren.

Stemt de meerderheid der Deputaten niet in met de bedenking der Directeuren, dan treden zij met dezen in overleg.

Leidt dit overleg niet tot overeenstemming, dan zal de Generale Synode hierover beslissen.

Hierbij blijft echter ongerept het recht der Directeuren, om den bedoelden Hoogleraar of anderen Docent, wegens in den kring der Universiteit geldende bepalingen, te schorsen of te ontslaan.

ART. 10.

Bij de regeling en inrichting van het onderwijs in de Theologische Faculteit, zal rekening gehouden worden met de eischen, die door de Generale Synode voor de Kerkelijke examens werden gesteld.

Wanneer met het oog op de geschiktheid van het onderwijs in de Theologische Faculteit om op te leiden tot den Dienst des Woords, naar het oordeel der Deputaten, uitbreiding van onderwijs noodig is, treden zij in overleg met de Curatoren der Vrije Universiteit, die hierin zoo veel en zoo spoedig als mogelijk is, zullen voorzien.

ART. 11.

De Directeuren dragen aan de Hoogleraren in de Theol. Faculteit op, toezicht te houden op de leer en het leven der studenten, die opgeleid worden tot den Dienst des Woords.

ART. 12.

De Deputaten zijn bevoegd, om met betrekking tot het toezicht op de studenten der Theologische Faculteit, met betrekking tot de Series Lectionum, of met betrekking tot de opleiding tot den Dienst des Woords, in 't algemeen over alles wat zij noodig of wenschelijk achten, in overleg te treden met de Theologische Faculteit, of indien de aard der zaak dit meebrengt, met de Directeuren of Curatoren der Vrije Universiteit.

ART. 13.

De Kerken verbinden zich, om de gewone en buitengewone Hoogleraren der Theol. Faculteit uit te noodigen, als adviseerende leden in hare Generale Synode zitting te nemen.

ART. 14.

De Kerken steunen de Theol. Faculteit met minstens twee collecten per jaar.

ART. 15.

Elke Generale Synode brengt de namen harer Deputaten voor de oefening van het Verband met de Theol. Faculteit ter kennis van de Directeuren der Vereniging voor Hooger onderwijs op Gereformeerden Grondslag, en zulks met overlegging van een afschrift der aan deze Deputaten gegeven instructie.

ART. 16.

Dit contract, dat alleen met wederzijdsch goedvinden kan worden gewijzigd, waartoe beide partijen voorstellen kunnen doen, wordt aangegaan voor onbepaalden tijd, met dien verstande evenwel, dat het wederzijds opzegbaar is, mits de eene aan de andere partij daarvan minstens een jaar te voren kennis geeft.

Dit contract is in duplo opgemaakt, en vanwege de Kerken geteekend door de leden van het Moderamen der Generale Synode, daartoe door deze Synode

gemachtigd, en voor de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Geref. Grondslag door hare Directeuren.

Hiervan zal één exemplaar berusten in het Archief der Kerken en één in dat der Vrije Universiteit.

Aan de 4 broeders Ds. W. BREUKELAAR, Dr. H. H. KUYPER, Dr. F. L. RUTGERS, Ds. B. VAN SCHELVEN wordt opgedragen, de Synode in hare volgende zitting te dienen van advies in zake hetgeen uit het aangenomen Concept dadelijk voortvloeit.

ART. 127.

Tijdens de bespreking van het Concept wordt door de Synode ontvangen een telegram van de Centrale Diakonale Conferentie, aldus luidende: Telegram Diakon.
Conferentie.

Generale Synode der Gereformeerde Kerken
vergaderd te Amsterdam.

De 20ste Centrale Diaconale Conferentie in grooten getale te Zwolle vergaderd, werkzaam in de bespreking der werken van barmhartigheid, brengt uwe vergadering haren groet, bidt u in uwe bespreking de leiding des H. Geestes en 's Heeren onmisbaren zegen toe.

J. J. DROST, Voorzitter.

Na dankzegging door Ds. FERNHOUT sluit de Voorzitter deze zitting.

Zitting van Donderdag 3 Sept. 1908.

ART. 128.

De zitting wordt door den Praeses geopend.

Bij het appèl-nominaal blijken alle Afgevaardigden present te zijn.

ART. 129.

De Notulen van de voorgaande zitting worden gelezen en vastgesteld.

ART. 130.

Namens de in Art. 126 genoemde Commissie leest Ds. BREUKELAAR het rapport en advies inzake de besluiten en maatregelen, die voortvloeien uit de aanneming van de Concept-regeling van 't Verband tusschen de Geref. Kerken en de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit. De conclusiën van dit Rapport (Bijl. LXXVIII) luiden aldus: De Synode besluite:

Maatregelen volgend uit Voorstel-
Verb. met Theol. Fac.

a. zeven Deputaten te benoemen voor de oefening van het Verband tusschen de Geref. Kerken en de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit;

Aantal Deputaten voor Verband.

- Concept-Instructie voor Deputaten. *b.* de hiernevensgaande Concept-Instructie voor deze Deputaten (Bijl. LXXIX) aan te nemen en vast te stellen; welke Instructie van kracht zal zijn, zoodra het voorstel tot regeling van het Verband van de zijde der Vereeniging voor Hooger Onderwijs o. g. g. zal zijn aangenomen en het Contract dienovereenkomstig zal zijn gesloten;
- Formulier van On-*c.* derteekening. eveneens voorloopig aan te nemen nevensgaand Concept-Formulier van onderteekening voor Hoogleraren en Docenten in de Theol. Faculteit (Bijl. LXXX), welk Formular, zoodra het vernieuwde Contract, conform het aangenomen voorstel, zal zijn gesloten, zal worden vastgesteld, nadat hierover behoorlijk overleg met de Directeuren en de Curatoren der Vrije Univ. zal zijn gepleegd.
- Deze conclusien worden, na voorlezing en behandeling van Concept-Instructie voor Deputaten en Concept-Formulier voor onderteekening, met algemeene stemmen aangenomen.

ART. 131.

- Uitvoering besluit inzake Verband met Theol. Fac. Dezelfde Commissie dient van advies inzake de regeling en uitvoering van de besluiten der Synode aangaande het Verband.
- Haar advies, dat door de Synode wordt aangenomen, luidt als volgt:
- a.* het aangenomen voorstel inzake het Verband tusschen de Kerken en de Theol. Faculteit aan te bieden aan de Directeuren voor Hooger Onderwijs op geref. grondslag, onder kennisgeving, dat, naar het oordeel der Kerken, in Generale Synode vergaderd, het Verband tusschen de Geref. Kerken en de Theol. Fac. der Vrije Universiteit in dit voorstel behoorlijk geregeld is, en dat mitsdien de Kerken harerzijds het Verband aldus wenschen te regelen, gelijk in dit voorstel is uitgedrukt;
 - b.* de genoemde Directeuren uit te noodigen om, zoo spoedig als dit mogelijk zal zijn, te willen antwoorden of de Vereeniging voor Hooger Onderwijs met dit voorstel accoord wil gaan;
 - c.* wanneer van de Directeuren bericht is ingekomen, dat dit voorstel wordt aanvaard, in vereeniging met deze Directeuren, in duplo een contract op te maken, conform dit voorstel, en dit contract vanwege de Kerken te onderteekenen, waarna dit contract van kracht zal zijn, terwijl zij één exemplaar van het door beide partijen geteekend contract zullen deponeren in het Archief der Kerken;
 - d.* na de onderteekening van het Sub. *c.* genoemde contract, het voorloopig aangenomen onderteekeningformulier ter kennis te brengen van de Directeuren en de Curatoren der V. U.; — daarover met hen in overleg te treden; — na dit overleg dit Formular vast te stellen, — en de tegenwoordige Hoogleraren der Theol. Fac. uit te noodigen om dit Formular te onderteekenen;
 - e.* voorts de namen der kerkelijke Deputaten ter kennis te brengen van de Directeuren der Vereeniging, met overlegging van een

afschrift der van het oogenblik der onderteekening van het Contract af voor deze Deputaten geldende Instructie;
 en *f.* eindelijk aan de Kerken, op de wijze die ze geschikt oordeelen zullen, kennis te geven, dat het contract tusschen de Kerken en de Vereeniging voor Hooger Onderwijs o. g. g. naar het voorstel der Generale Synode is tot stand gekomen.

ART. 132.

Door de broeders DD. L. BOUMA, W. BREUKELAAR, G. GEERDS, J. A. GOEDBLOED, F. TEN HOOR en J. H. LANDWEHR, wordt thans ingediend het volgende voorstel:

Vorst. inz. benoeming van Professoren a/d. Theol. School.

De ondergeteekenden,

overwegende, dat naar Art. 6 van het Reglement voor de Theol. Opleiding aan de Theol. School, de aanstelling van hen, die aan deze School onderwijs geven, door de Generale Synode geschiedt, hebben de eer het navolgende voorstel te doen:

De Generale Synode besluit:

- a.* aan de Curatoren der Theol. School op te dragen om, indien er vóór 1 Jan. 1910 één of meer vacatures ontstaan in het college van Hoogleraren aan de Theol. School, zoo spoedig mogelijk na het ontstaan der vacature, en ten minste binnen één maand, de Kerk, die met de saamroeping van de Generale Synode belast is, uit te noodigen dat zij, zoo spoedig als mogelijk is, en in elk geval binnen 6 maanden, de Kerken in Generale Synode bijeenroep om over de zaak der benoeming te beslissen;
- b.* om de roepende Kerk voor de e. k. Generale Synode op te dragen aan eene eventueele uitnoodiging als sub *a* is genoemd, te voldoen.

Na eenige discussie wordt besloten, de beslissing over dit voorstel aan te houden tot na de pauze.

ART. 133.

Namens het Moderamen stelt de Praeses thans voor, de Kerken, wier Dienaren Scribæ waren, te verzoeken, hare Dienaren ten behoeve van de verzending der voor de Synode uitgaande stukken en voor de uitgave der Acta, gedurende eenige weken vrij te stellen van ambtelijken arbeid, en te bepalen dat aan elk dezer Kerken, ter tegemoetkoming in de door haar veroorzaakte kosten voor den Dienst des Woords, worde uitgekeerd de som van f 50.—.

Scribæ.

Aldus wordt besloten.

ART. 134.

Op voorstel van 't Moderamen worden de volgende Deputaten benoemd: voor de correspondentie met de Hooge Overheid: Ds. A. BRUM-

Deputaten.

MELKAMP, 's-Gravenhage; sec. Ds. H. W. v. LOON, Amsterdam; — Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN, 's Gravenhage (samenr.); sec. Jhr. Mr. W. H. DE SAVORNIN LOHMAN; — Prof. M. NOORDTZIJ te Kampen; sec. Prof. Dr. H. BAVINCK, Amsterdam;

voor de correspondentie met Buitenlandsche Kerken: Prof. L. LINDEBOOM, Kampen; Ds. Js. v. D. LINDEN, 's Gravenhage; Ds. B. VAN SCHELVEN, Amsterdam (samenr.); Br. A. W. SCHIPPERS, Vlaardingen;

voor de Generale Kas tot steun der verzorging van Emeriti-Predikanten, Predikants-weduwen en weezen: Ds. J. A. GOEDBLOED, Nieuwendijk (samenr.); Ds. W. B. RENKEMA, Renkum; Ds. J. H. DONNER, Breda; Ouderl. H. BRINK te Beilen; Ouderling G. BRUGSMA te Leeuwarden;

voor hulp aan Catechiseermeesters en oefenaars, door de actie van 1886 in moeilijkheid geraakt: Prof. Dr. F. L. RUTGERS te Amsterdam; Ds. A. van VEELoo te Rotterdam en br. G. H. A. GROSHEIDE te Amsterdam;

voor het uitschrijven van een bededag of bedestond: de Classis 's Gravenhage;

voor de samenroeping der volgende Generale Synode: de Kerk van Zwolle;

voor de bewaring van het Archief: de Kerk van Amsterdam;

voor de correspondentie met de Kerken van Gereformeerde Belijdenis, buiten ons Kerkverband levende: de Kerk van Utrecht;

voor de oefening van het Verband van de Gereformeerde Kerken met de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit: Ds. P. J. W. KLAARHAMER, van Utrecht (samenroeper); Dr. L. H. WAGENAAR, van Middelburg; Ds. P. A. E. SILLEVIS SMITT, van Rotterdam; Ds. J. A. GOEDBLOED, van Nieuwendijk; Ds. J. D. v. D. MUNNIK van Leeuwarden; benevens, bij eventueele aanvaarding van het Concept-contract met de Vereeniging voor Hooger Onderwijs, Ds. W. BREUKELAAR, van Zaandam; Ds. W. H. GISPEN Jr., van Zwolle;

voor de Zending onder de Joden: Ds. A. VAN VEELoo, van Rotterdam (samenroeper); Ds. J. DOUMA, van Leiden, en Ds. J. D. VAN DER VELDEN, van Kralingen;

voor het zenden van een schrijven aan de Kerken over de verbetering van de Predikants-tractementen: Prof. RUTGERS, Prof. NOORDTZIJ en Ouderl. VAN MUISWINKEL.

voor de zaken van Brielle: Ds. B. VAN SCHELVEN en Ds. W. DOORN;

voor de bijwoning van examina in Bentheim c. a.: Dr. C. C. SCHOT, (saamroeper); Ds. F. TEN HOOR, van Uithuizermeeden; Ds. VAN ES, van Leeuwarden; Ds. VAN SCHELVEN, van Wageningen, en Ds. OEGEMA van Hoogeveen;

voor het Kerkblad: Curatoren der Theol. School;

voor mededeeling aan de Kerken van het besluit inzake het optreden van studenten: de Scribae: Ds. DE GEUS en Ds. K. FERNHOUT;

voor de geestelijke belangen van de Gereformeerden in Argentinië :
Ds. K. FERNHOUT, (samenroeper) Ds. J. H. LANDWEHR en oud. T. PLANTENGA, met Dr. J. VAN LONKHUIJZEN als adviseur;

voor de uitvoering van 't besluit der Synode inzake een schrijven
aan de Free Church in Schotland: Prof. BAVINCK, Ds. BRUMMEL-
KAMP en Ds. RUDOLPH.

ART. 135.

De zitting na de pauze heropend zijnde, vraagt Ds. VAN SCHELVEN het woord, en zegt, de gedachte te willen uitspreken, of aan Curatoren der Theol. School zou kunnen worden opgedragen, te overwegen de wenschelijkheid en mogelijkheid van verplaatsing der Theol. school naar de plaats der vestiging van de Vrije Universiteit. Hij zou te dezer zake een voorstel wenschen in te dienen, doch vooraf gaarne zekerheid hebben, dat tegen een opdracht aan Curatoren, als door hem bedoeld, geen bezwaren bestaan bij de Hoogleeraren der Theol. school. Hij vraagt daarom aan den Præses, of goedgevonden zou kunnen worden, dat hierover het oordeel der aanwezige Hoogleeraaren aan de Theol. School werd gevraagd. Met toestemming der vergadering brengt de Præses het verzoek van Ds. VAN SCHELVEN aan de Hoogleeraren der Theol. School over, die eenige oogenblikken verzoeken van beraad.

Verplaatsing Theol
School

ART. 136.

Namens Deputaten die werden aangewezen voor de belangen der Gereformeerden in Argentinië, vraagt Ds. LANDWEHR, of zij gemachtigd zijn, om, buiten bezwaar der Kerken, financieelen steun te verleen en aan een Dienaar des Woords die zich eventueel bereid zou verklaren, de Gereformeerde Kerken en belijders in Argentinië te gaan dienen.

Machtiging v Dep
voor Argentinië

Deze vraag wordt door de Synode toestemmend beantwoord.

ART. 137.

Ds. VAN SCHELVEN stelt voor, aan Deputaten voor Correspondentie met Buitenlandsche Kerken, vooral met het oog op de mogelijkheid, dat een afvaardiging naar de Kerken in Zuid-Afrika hun gewenscht voorkomen mocht, een crediet toe te staan van f 1000, in plaats van f 500 jaarlijks.

Crediet Dep voor
Buitenl Kerken

Aldus wordt besloten.

ART. 138.

Besluit inzake ver-
plaatsing Theologi-
sche School.

Nadat Hoogleraren aan de Theol. School verklaard hebben, dat hunnerzijds geen bezwaar bestaat tegen een opdracht aan Curatoren, om te overwegen de wenschelijkheid en mogelijkheid eener verplaatsing van de Theol. School, dient Ds. VAN SCHELVEN het volgende voorstel in: „De Generale Synode draagt aan Curatoren der Theol. School op, met de Hoogleraren te Kampen te overwegen, of het wenschelijk en doenlijk is, de Theol. School te brengen ter plaatse waar de Vrije Universiteit gevestigd is; en machtigt Curatoren, bijaldien deze vraag bevestigend beantwoord mocht worden, een advies met de noodige toelichting en uitwerking aan de Kerken toe te zenden.”

Met algemeene stemmen wordt dit voorstel aangenomen.

ART. 139.

Besluit inzake be-
noeming van Hoogl.
a/d. Theol. school.

Thans wordt opnieuw aan de orde gesteld het voorstel BOUMA c.s. inzake de voorziening in vacatures onder de Hoogleraren der Theol. School. (Zie Art. 132).

Het voorstel wordt, in stemming gebracht, met algemeene stemmen aangenomen.

ART. 140.

Vacatures onder
Deputaten.

Wordt besloten, dat, in een eventueele vacature in een Deputaatschap der Generale Synode, met uitzondering van Deputaten voor de Zending onder Heidenen en Mohamedanen, voorzoover voor de vervulling daarvan niet de Particuliere Synode is aangewezen, voorzien zal worden door de Classis, onder wie de Kerk, waartoe de uitgevallen Deputaat behoort, ressorteert.

Opdracht Modera-
men.

Met de uitvoering van alle besluiten der Synode, waarvoor geen Deputaten werden benoemd, worden de leden van het Moderamen belast.

Eveneens wordt aan de leden van het Moderamen opgedragen de vaststelling van de Acta der laatste zitting van de Synode.

ART. 141.

Toespraak van den
Præses.

De Præses verklaart, dat de Synode thans aan het einde is van haar arbeid.

Hij richt tot haar de volgende toespraak.

Waarde Broeders!

Zoo is dan het einde gekomen van deze Generale Synode, korter dan vroegere. Het Agendum was minder uitgebreid, dan we wel gewoon waren. Oogen, die geoefend waren in het overzien van Synodalen arbeid, hadden reeds vooruitgezien, dat de werkzaamheden in een tweetal weken met nog een paar dagen er bij zouden kunnen beëindigd worden. En zoo is het geschied.

Zou niet deze Synode een afspiegeling gegeven hebben van onzen kerkelijken toestand? Vroeger was wel meer dan eens aller hart en gemoed in de Kerken ingenomen en gespannen door verschillen die zich hadden geopenbaard. De in die dagen gehouden Synoden droegen het stempel van haar tijd. Met spanning en niet zonder onrust te gemoet gezien, met levendige belangstelling van ons volk begeleid, ging de loop der beraadslagingen in dien tijd niet zonder schokken. Onder dat alles dan is de Heere ons en zijn volk goed geweest. Hij had ons door geestelijke banden, in Hem, die het Hoofd is, hechter aan elkander verbonden, dan wijzelven soms gevoelden of geloofden. Een tijd van rust en verademing brak aan. De eenheid van denken en willen, die het volk des Heeren in Christus deelachtig is, is liefelijker en krachtiger in de laatste jaren van ons kerkelijk leven uitgekomen dan wij soms wel durfden hopen. En hoewel ons volk er niet afkeerig van is, zich tegenover elkander uit te spreken bij verschil van meening, was er toch in ons kerkelijk leven algemeen een drang en behoefte, om niet toe te geven aan wat verdeelen zou, maar elkander te vinden in de eenigheid des Geestes, waarvan men zich bewust was. Deze toch was eigen aan ons kerkelijk leven, zooals het aan deze Synode voorafging en op deze Synode ook tot uiting kwam.

De Heere is ons goed geweest in deze dagen van saamleven en saamwerken. Wat het meest de aandacht trok, was de regeling van het verband tusschen de Kerken en de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit, zooverre de Kerken zich daarover hadden uit te spreken. Gods goedheid leidde ons in deze zaak tot een eenstemmig gevoelen. Moge het werk, in dit opzicht door deze Synode verricht, goede vruchten dragen voor de toekomst.

Hoe gemakkelijk en aangenaam hebt gij, Broeders, mij als Voorzitter mijn taak gemaakt. Vriendelijk en broederlijk gesteund door den Assessor en de Scribae, ondervond ik van U allen niets dan welwillende tegemoetkoming. Ontvangt daarvoor allen mijn dank, die U te meer toekomt, omdat, vooral wanneer de gelegenheid des tijds drong tot afdoening van zaken, mijnerzijds de tact om

alles gepastelijk te beëindigen wellicht wel eens geschikter had kunnen zijn.

En nu rest mij nog, den dank der Kerken uit te spreken aan de Hoogleraren in de eerste plaats, en voorts ook aan de andere Broeders, die met hunne adviezen de Kerken op deze Synode grootelijks hebben gediend; aan de Commissiën van advies en hare rapporteurs die door hun arbeid weder zooveel hebben bijgedragen tot den goeden gang van zaken; aan de Broeders, die voor 't verslag in pers en Kerkblad hadden te zorgen, en wier weg soms ook al niet zonder voetangels is; aan de Kerk van Amsterdam voor aangename ontvangst, gastvrijheid en hulpvaardigheid aan alle zijden; aan allen, die op wät wijze ook hebben willen bevorderlijk zijn aan het aangenaam verloop dezer Synode, en aan de leden der Gereformeerde Kerken, die door hunne tegenwoordigheid blijk gaven van hun meeleven met deze Kerkelijke vergadering. De Heere zegene U uit Sion, Hij die den hemel en de aarde gemaakt heeft.

Wij besluiten met het psalmwoord: „Laat in U vroolijk en verblijd zijn allen, die U zoeken; laat de liefhebbers uws heils geduriglijk zeggen: God zij groot gemaakt.”

ART. 142.

Toespraak van den
Assessor

De Assessor richt zich thans tot den Præsès, om hem dank te zeggen voor zijn vaste en vriendelijke leiding van den arbeid der Synode. Het bleek, dat de Synode zich bij de keuze van haar Voorzitter niet vergiste. Spr. bidt den Praeses toe, dat hij in al zijn arbeid even gelukkig en voorspoedig moge zijn.

Toespraak v. Prof
Noordtzy,

Prof. NOORDTZIJ voert het woord namens de Hoogleraren der Theol. School en der Theol. Faculteit. Hij zegt den Kerken dank voor het voorrecht en de eere, dat ze haar in haar Generale Synode mochten dienen van advies. Dergelijke samenwerking van de mannen van den kathedr en de Kerken bewijst hoe weinig er tegenstelling is tusschen de Theol. wetenschap en de praktijk des kerkelijken levens. Ze hebben behoefte aan elkander. Ze dienen elkander. Ze moeten elkander waardeeren. En voor deze waardeering van de zijde der Kerken, ook in deze Synode gebleken, zegt spr. namens al zijn mede-Hoogleraren den Kerken hartelijk dank, om te eindigen met de bede, dat God ook buiten de Synode, de Theol. wetenschap en de kerkelijke ambten doe samenwerken tot opbouw van de Kerk des Heeren.

ART. 143.

De Praeses verzoekt thans te zingen het 12de vers van Psalm 135, gaat vervolgens voor in dankzegging en gebed, en sluit daarna de Synode.

Sluting

H. HOEKSTRA, *Praeses*.
W. DOORN, *Assessor*.
A. DE GEUS,
K. FERNHOUT, *Mz.* } *Scribae*.

BIJLAGEN.

Rapport over M. 11.

BIJLAGE I.
(Art. 21).

Rapport aangaande het bezwaarschrift der BB. A. de Kraker, Az., F. Stoffels, JMz., C. Houwelink, Jr., en L. A. de Hal, te Zaamslag.

In handen uwer commissie van rapport is gesteld het bezwaarschrift van Br. A. DE KRAKER Az., en drie andere BB., allen leden der Geref. Kerk van Zaamslag A, welk bezwaarschrift voorkomt onder letter M 11, van het Agendum.

Genoemde broeders protesteeren tegen de beslissing, genomen door de Particuliere Synode van Zeeland.

Zij verklaren, dat zij „op grond van de manier, waarop ten jare 1906 aldaar de ineensmelting der Geref. Kerk-groepen A en B door leden van de Geref. Kerk A is tegengewerkt en belet,” verlangden „over te gaan van kerk A naar kerk B, en van den kerkeraad van kerk A attestatie hebben gevraagd voor zich en hunne gezinnen naar kerk B, daarbij verwijzende naar het besluit der Gen. Synode van Groningen 1899, Art. 132 der Acta.

De kerkeraad weigerde de gevraagde attestatie. De Classe Axel stelde in hare vergadering van 7 Febr. 1908 de broeders „in 't ongelijk”, en zulks „omdat hunne gronden onvoldoende waren.”

En ook de Partic.-Synode van Zeeland besloot „den kerkeraad der kerk van Zaamslag A in 't gelijk te stellen.”

't Is tegen dit besluit, dat de bezwaarde Broeders protesteeren, terwijl zij verzoeken den kerkeraad van Zaamslag A te gelasten de gevraagde attestaties uit te reiken.

Uwe commissie is van oordeel, dat het beroep op het besluit der Gen. Synode van Groningen niet afdoende is. Bedoeld besluit toch heeft geen algemeen regel gesteld, maar betreft een speciaal geval.

Wel heeft de toenmaals rapporteerende commissie in haar rapport uitgesproken „dat het wel waar is, zooals in de nadere bepalingen bij de besluiten tot vereeniging in 1892 is bepaald en in 1893 is bevestigd, dat in plaatsen, waar ineensmelting nog niet mogelijk wordt geacht, men toch correspondentie behoort te zoeken en de terzelfder plaatse gevestigde kerken o.a. geen leden van elkander behooren over te nemen, zonder wederzijdsche bewilliging; maar dat dit toch wel niet zal beduiden, dat een kerkeraad, tegen den bepaalden en herhaaldelijk uitgesproken wil van een lidmaat in, aldoor onwillig mag blijven om eene attestatie af te geven, wijl dan door die ééne kleine bepaling aan leden der Gemeente in zake hun behooren bij deze of die Geref. Kerk in eenzelfde plaats, alle vrijheid zou zijn ontnomen; iets wat o. i. niet bedoeld zijn kan”.

Deze overweging is door de Gen. Synode wel niet weersproken. Maar de Synode heeft in haar besluit niet de overwegingen, maar alleen de conclusie harer commissie overgenomen. En de conclusie spreekt alleen van een bepaald geval. Beroep op de Gen. Synode van Groningen brengt dus te dezer zake geen beslissing.

Wat nu betreft het afgeven van attestatie aan leden der Kerk om in hunne woonplaats over te gaan van het eene deel naar het andere, oordeelt uwe commissie, dat hiervan eigenlijk geen sprake kan zijn. Naar Art. 82 der Kerkenorde behoort attestatie meegegeven te worden aan degenen, die uit de Gemeente vertrekken.

Aangezien echter degenen, die in hun eigen woonplaats overgaan, b. v. van de Geref. Kerk A., naar de Geref. Kerk B., geenszins vertrekken, valt dit niet onder dit Art. der kerkenorde.

Wie dat doet verlaat de Gemeente niet. Hij blijft behooren tot dezelfde kerk.

Er heeft slechts overgang plaats, niet van de eene naar den andere kerk, maar van het eene naar het andere deel van dezelfde kerk.

Afgedacht van de gronden, waarop de Part.-Synode van Zeeland haar besluit nam, oordeelt uwe commissie daarover, dat haar besluit, waarbij zij den Kerkeraad, die weigerde attestatie af te geven, in het gelijk stelde, volkomen juist is geweest.

Zij meent derhalve, dat aan het verzoek der Brs. de Kraker c.s. om den kerkeraad te gelasten de afgifte van attestatie niet kan worden voldaan.

Hiermee zegt uwe commissie echter geenszins, dat ze geen overgang van het eene naar het andere deel eener kerk, waar die nog gedeeld is, kan plaats hebben.

De gedeeldheid eener plaatselijke Kerk is een abnormale, met Gods woord strijdige en mitsdien zondige toestand.

Voor abnormale toestanden kunnen natuurlijk geen normale regelen worden gesteld. In 't algemeen oordeelt uwe commissie, dat overgang van het eene naar het andere deel, alleen dan behoort plaats te hebben, wanneer daarvoor gewichtige redenen aanwezig zijn, die men van weerszijden billijkt.

Zijn er zulke redenen niet aanwezig, dan is alle overgang te betreuren en af te keuren. Zonder voldoende redenen, zal het overgaan der leden van het eene naar het andere deel lichtelijk aanleiding geven tot minder goede verstandhouding en de zoo noodige samensmelting eer tegenhouden dan bevorderen.

De Kerkeraden behooren derhalve, in het belang der kerk, door vermaan en raadgeving te arbeiden om het overgaan zonder gegronde redenen tegen te gaan.

Wanneer echter een lid der Gemeente beslist wil overgaan, en trots alle raad gevingen daarbij volhardt, dan kan hem dit, als hij overigens getrouw is in belijdenis en wandel, niet worden belet.

De Kerkeraad van dat deel, waarbij zulk een lid zich voegen wil, heeft, naar het uwer commissie voorkomt, niet het recht een lid der kerk, dat zich onder zijn opzicht wil plaatsen te weigeren.

En evenmin mag de Kerkeraad van dat deel, onder wiens opzicht dat lid stond, weigeren aan den Kerkeraad van het andere deel, op diens verzoek, getuigenis te geven betreffende belijdenis en wandel van het lid dat wil overgaan.

Uwe commissie oordeelt derhalve, dat de Kerkeraden de leden, die, ondanks alle broederlijk vermaan, toch volharden bij hun wil om zich bij het andere deel te voegen, ten slotte ter wille behoort te zijn, ook al is het, dat men de redenen niet voldoende acht.

Het spreekt echter van zelf, dat de Kerkeraad van het eene deel der Gemeente, alleen *dan* een lid, dat niet onder zijn toezicht stond, kan aanvaarden, als dat lid overigens getrouw is in belijdenis en wandel.

Nooit toch kan overgang toegelaten worden om kerkelijke censure te ontloopen :

Ofschoon nu de leden uwer commissie in dezen wel niet in alles eenstemmig dachten, heeft toch uwe commissie eenparig goed gevonden u het volgende voorsel te doen : (volgen de conclusiën).

W. BREUKELAAR, *Rapporteur.*

BIJLAGE II.
(Art. 22.)

Rapport aangaande het Bezwaarschrift van Br. M. Ritzema Sr. te Leens.

In handen Uwer Commissie van Rapport is gesteld het bezwaarschrift van Br. M. RITZEMA SR. te LEENS, welk bezwaarschrift voorkomt onder *Letter M 9*, van het agendum.

Br. Ritzema protesteert tegen de beslissing genomen door de Partic.-Synode van Groningen, gehouden den 10den en 11den Juni 11, in zake zijn protest resp. ingebracht bij den Kerkeraad van Leens en de Classis Warfum, (de laatste vergaderd

geweest 6 Mei 1908, te Winsum) over de verkiezing van Opzieners op 2en Kerstdag 1907.

Volgens de aan het protest toegevoegde Bijlagen heeft zich de zaak als volgt togedragen:

Er moesten 2 Ouderlingen worden gekozen. In de vergadering van den Kerkeraad met de manslidmaten, op genoemden 2den Kerstdag gehouden, moesten uit het viertal voorgestelde Broeders twee worden gekozen. Er werden uitgebracht 81 stemmen. Drie Broeders verkregen een gelijk getal: 43 stemmen. Met goedvinden van de Broeders van den Kerkeraad, echter *zonder formeel besluit*, deelde de Voorzitter mede dat de beide oudsten zouden zijn gekozen. Hiertegen kwam bezwaar van eenigen uit de gemeente, waarop de Voorzitter, met goedvinden en medewerking van Broeders Kerkeradsleden, zeide: dan zullen wij overstemmen. Alzoo geschiedde, echter onder protest van Br. RITZEMA.

Bij deze stemming viel Br. RITZEMA uit. Twee Broeders verkregen de meerderheid.

Het protest van Br. RITZEMA richt zich tegen deze tweede stemming; deze acht hij onwettig op grond,

- a. dat bij vroeger besluit, bij gelijk aantal stemmen, de oudste Broeder zou zijn gekozen verklaard;
- b. omdat bij verkiezingen voor den Gemeenteraad, voor de Staten en voor de Kamer zulks altijd in toepassing wordt gebracht.

Hij acht zich op de aangegeven gronden bij eerste stemming tot Opziener gekozen en vraagt nietigverklaring der 2de stemming. Uwe Commissie is van oordeel, ook na kennis genomen te hebben van een afschrift van het besluit der Particuliere Synode, dat van een wettig genomen besluit van den kerkeraad, dat bij gelijk aantal stemmen de oudste in jaren zou verkozen verklaard worden, geen sprake is, en dat dit toch *dan alleen* zou kunnen gelden, als een tweetal Broeders voor ééne vacature een gelijk aantal stemmen op zich hadden vereenigd, in welk geval tweede stemming doelloos zou moeten geacht worden; terwijl in het geval te Leens zeer gemakkelijk eene tweede stemming (gelijk als geschied is) volgen kon, en dat hieraan geenerlei grond kan worden ontleend om deze tweede stemming nietig te verklaren.

De tweede grond van Br. RITZEMA's bezwaar, n.l. het gebruik bij politieke verkiezingen, kan naar het oordeel uwer Commissie niet gelden, aangezien het verklaren van den oudste, als gekozen, juist op een desbetreffend Wetsartikel berust en dit geen regel stelt voor kerkelijke Verkiezingen. Bij de Kerken bestaat zulk een artikel niet.

Het advies uwer Commissie is, om te besluiten, op grond van bovenstaande overwegingen. (Volgen de conclusiën).

Namens de Commissie,

J. SINGELS, *Rapportenr.*

BIJLAGE III.
(Art. 23.)

Rapport over het Bezwaarschrift van Mevr.
J. Cazemier-Looman.

In handen van uwe commissie werd gesteld punt M 17, van het agendum. Het is een protest van zuster J. CAZEMIER-LOOMAN, lid van de Gereformeerde kerk te Amsterdam, tegen de handelingen van de Classis Ennumatil in zake Ds. O. CAZEMIER te Oldekerk. Het is uwer commissie gebleken, dat het protest van deze zuster niet gediend heeft voor de mindere vergaderingen waaronder de kerk van Oldekerk ressorteert. Zij stelt voor aan genoemde zuster te berichten, dat de Synode overeenkomstig art. 30 K. O. haar protest niet in behandeling kan nemen.

W. H. GISPEN Jr., *Rapporteur.*

BIJLAGE IV.
(Art. 24 en 86.)

Rapport over B. 7, het doopen van kinderen van
„doopleden”.

In handen van uwe commissie werd gesteld een verzoek van de Classis Kollum, dat als punt van behandeling voorkomt onder letter B 7 van het agendum, Dit verzoek kwam tot uwe vergadering in de volgende woorden :

De Classis Kollum der Geref. Kerken, lettende

- a. op een vroeger door de Prov. Synode van Friesland gestelde vraag aan de Generale Synode, of n.l. de H. Doop aan kinderen van doopleden mag worden bediend, en zoo ja, tot hoe lang aan de ouders dit recht moet worden gegund, en welke nadere waarborgen voor de christelijke opvoeding dan moeten worden geëischt cf Acta der Generale Synode van Groningen art. 98 ;
- b. op het besluit der Synode, om n.l. de voorstellen van de commissie van praeadvies, rakende die vraag, wel in de acta op te nemen, maar overigens die voorstellen zelf slechts aan de kerkeraden ter overweging aan te bieden cf art. 115 dier Acta.

Overwegende :

dat ondanks of wellicht door dit ter overweging aanbieden, bovengenoemde vraag nog steeds in zoovele kerken en ook in deze Classis aan de orde blijft en de praktijk in zake den doop der kinderen van doopleden verdeeld houdt, zóó, dat voornamelijk drie wegen bewandeld worden :

of dat men zulke doopleden-ouders zelf laat staan over den Doophunner kinderen ;

of dat men in dergelijke gevallen getuigen stelt in de plaats der ouders ;

of dat men den Doop uitstelt, totdat de ouders zelf belijdenis hebben gedaan ;

wendt zich tot de Generale Synode met de vraag : welke dezer drie bovengenoemde praktijken overeenkomstig onze Geref. Belijdenis is.

Ziedaar de vraag.

Uwe commissie heeft de eer uwe vergadering te adviseeren, om op deze vraag, aan de werkelijkheid ontleend, te antwoorden :

- a. de goede praktijk naar Geref. orde is, dat de kerkeraden arbeiden om volwassen leden, die nog geen toelating tot het H. Avondmaal hebben gevraagd, er toe te brengen, dat zij belijdenis des geloofs afleggen ;
- b. maar dat de kinderen van zulke ouders die nog leden der kerk zijn, beschouwd moeten worden als te behooren tot het zaad der kerk, en dat deze derhalve recht op den Doop hebben ;
- c. dat echter de stipulatiën, welke de kerk bij den doop der kinderen verlangt en moet verlangen, als waarborg voor de christelijke opvoeding, niet met de ouders kunnen worden aangegaan, wijl deze zelf nog verzuimden door eigen belijdenis van hun geloof te doen blijken ; tengevolge waarvan zij nog niet tot de volle gemeenschap zijn gekomen.

In zulke gevallen blijft er bijgevolg niets anders over dan om, liefst uit den kring der familie, een of meer getuigen te vorderen, die naar het oordeel des kerkerads voldoende waarborg geven, dat de opvoeding van zulke kinderen beantwoorden zal aan den eisch des verbonds.

Het komt uwe commissie voor, dat wanneer uwe vergadering hare goedkeuring aan dit oordeel kon hechten, Kollums Classis een voldoende antwoord op hare vraag zou ontvangen. Waarom zij voorstelt, dat uwe vergadering daartoe overga.

BOUMA, *Rapporteur.*

BIJLAGE V.
(Art. 25.)

Rapport over C. 5, het dragen van de financiëele lasten
der Theol. School.

In handen Uwer Commissie van praeadvies werd gesteld een verzoek van de Classe Hallum, voorkomende op 't agendum onder Lit. C no. 5, inhoudende dat de „Generale Synode rustig overwege, welke middelen kunnen worden aangewend om dergelijke onbillijke verdeling der lasten (als die ontstaan zouden zijn door 't nalatig zijn van sommige kerken in 't houden der vastgestelde collecten ten behoeve der Theologische School) te voorkomen, en of het met name daartoe niet noodig is, de kosten der instandhouding van de Theologische School voortaan

elk jaar om te slaan over de Kerken, gelijk dat met de andere gewone Synodale kosten geschiedt”;

Uwe Commissie heeft de eer, U te adviseeren, aan de Classe Hallum te antwoorden:

- a. dat de Synode van oordeel is, dat de kerken in haar vroegere Synodale samenkomsten het dragen van de finantieele lasten, aan de instandhouding der Theologische School verbonden, zoo billijk mogelijk hebben verdeeld door goed te vinden, dat elk harer twee colleeten per jaar voor dit doel zoude houden;

dat dus, indien de extra collecte in 1907 door het niet nakomen van dit besluit mede noodzakelijk is geworden, gelijk genoemde Classe beweert, dit dan wel aan de afkeuringswaardige nalatigheid van sommige kerken, maar niet aan de onbillijkheid der gemaakte bepaling is te wijten;
- b. dat, aangezien eene meerdere vergadering niet is een bestuurscollege met een eigen dwingende en bindende macht over onderhoorige kerken en personen, maar eene vergadering van Kerken, waarin deze haar eigen macht bijeenbrengen, en saamkomende tot het in art. 30 der Kerkenorde duidelijk omschreven doel, waartoe niet behoort, noch kan behooren de regeling van noch het ingrijpen in de finantieele aangelegenheden der plaatselijke kerken, aangezien in deze de eene kerk geen zeggenschap over de andere heeft;

derhalve ook eene Generale Synode ten eenemale de bevoegdheid mist, om de Kerken inzake finantieele aangelegenheden te binden bijv. door een hoofdelijken omslag of door te bepalen welk bedrag door eene bepaalde Kerk moet worden bijgedragen ter uitvoering van eene genomen beslissing; en dus de vaststelling van een quotum voor eene plaatselijke Kerk alleen dan kan geschieden, wanneer het geldt uitgaven die rechtstreeks uit het kerkverband zelf voortvloeien;
- c. dat op het sub b gezegde de betaling van de onkosten, veroorzaakt door het saamkomen eener Generale Synode, geen inbreuk of uitzondering maakt, aangezien deze uitgaven, door haar zelve ten gevolge van haar saam komen gemaakt, rechtstreeks uit het kerkverband voortvloeien, en zij dezelve betaalt, naar een maatstaf door haar zelf vastgesteld;
- d. dat echter, naar het oordeel der Synode, de kerken wel zedelijk gehouden zijn en zich in de consciëtie voor God behooren gebonden te gevoelen tot het dragen van onkosten, voortvloeiende uit hetgeen zij zelve overeengekomen zijn saam uit te voeren of in stand te houden, en dus met name ook tot het voldoen van wat haar Theologische School kost, aangezien zij zelve tot het instandhouden van deze School besloten hebben;

dat derhalve, zoolang deze School met goedvinden der kerken, voor haar rekening blijft bestaan, geen Kerk zich aan het mededragen van dezen last mag onttrekken; niet enkel, omdat hierdoor de zusterkerken meer dan noodig ware belast worden, maar vooral, omdat trouw aan het voor God en aan elkander gegeven woord eischt, dat elke Kerk naar vermogen haar aandeel in dezen last drage;
- e. dat derhalve de Generale Synode met de Classe Hallum haar leedwezen uitsprekt over de afkeuringswaardige nalatigheid van sommige kerken in deze, en haar dringend opwekt, om voortaan te handelen naar het te zamen genomen besluit, overeenkomstig haar belofte, uitgedrukt in den credentiebrieff harer afgevaardigden ter meerdere vergaderingen.

P. J. W. KLAARHAMER, *Rapporteur.*

BIJLAGE VI.
(Art. 20)

Toespraak van Prof. Jaeger.

Wel Eerwaarde, hooggeachte Broeders!

Het is voor de Oud-gereformeerde Kerken in Bentheim, Oostfriesland en Gronau eene groote eer, door U uitgenoodigd te zijn, om zich te laten vertegenwoordigen hier op deze hooggeachte Vergadering in Nederlands hoofdstad. Het zou voor U eene beleediging geweest zijn, als onze Kerken niet voldaan hadden aan Uwe

uitnoodiging. Maar het is niet alleen dit; het is vooral de liefde en de geloofsband die ons met U verbindt, waarom onze Kerken het niet konden nalaten, afgevaardigden naar deze Vergadering te zenden; en ik voeg er aan toe. dat het voor ons afgevaardigden, Ds. KOLTHOFF en mijn persoon, een heerlijk genot is deze Vergadering bij te wonen.

In naam van onze Kerken, die ons afgevaardigd hebben, spreken wij daarom in de eerste plaats uit onzen oprechten dank voor Uwe ons zoo eervolle en aangename uitnoodiging; en ten tweede is ons opgedragen, aan U over te brengen onze hartelijke zustergroeten en te gelijkertijd den zegenwensch, dat de God des vredes, die u tot nu toe zoo rijkelijk gezegend heeft in wetenschap en kennis, in leer en praktijk, U nog meer geve genade en vrede, en U volmake en versterke in zijne waarheid.

Van onze Kerken hebben wij eigenlijk niet veel mede te deelen. De geschiedenis onzer Kerken is U bekend; zij is hier op de Synodes menigmaal verhaald. Daarom zullen wij daarvan nu liever niets zeggen.

Wat de statistiek onzer gemeenten betreft, zoo is het getal der gemeenten in de laatste drie jaren hetzelfde gebleven, doch mag gezegd worden, dat in het algemeen genomen, het zielengetal langzaam toeneemt. — En wat het kerkelijke en geestelijke leven onzer gemcenten aangaat, zoo kan met dank tot God wel gezegd worden, dat God nog onder ons is met Zijnen zegen: de kennis der waarheid neemt toe, en het geloofsleven wordt versterkt en verrijkt.

Eene nadere verhouding onzer Kerken tot den Gereformeerden Bond in Duitschland is in de laatste jaren niet ingetreden, en wel uit dezelfde oorzaak, gelijk ik die voor drie jaren te Utrecht aangegeven heb, namelijk dat de Gereformeerde Bond niet genoeg principieel is; hij wil wel eenigszins de gebreken van de Evangelisch-Gereformeerde Kerken in Duitschland bespreken en het gereformeerde bewustzijn eenigszins opwekken, maar in de praktijk niet daarnaar handelen en tegen het kwaad niets doen.

Van eene toenadering onzer Kerken tot de Niedersächsische Conföderation kan ook daarom reeds geen sprake zijn, omdat die door de Conföderation zelve niet gewenscht wordt

Maar wel is meer toenadering en aansluiting tot stand gekomen aan Uwe Kerken in dit land. Onze Oud-gereformeerde Kerken zijn nu, wat de Zending betreft, aangesloten aan de Kerken der drie provinciën: Groningen, Drenthe en Overijssel. Al is het dat de Zending op Soemba eigenlijk eene actie blijft van de Kerken in de drie provinciën, zoo is het toch aan onze Kerken toegestaan een deputaat uit haar midden aan te wijzen, die de vergadering van deputaten bijwoont met adviseerende stem. Het is ook aan onze Kerken gegund, bij eventueele vacature de aandacht te vestigen op een dienaar des Woords. Insgelijks zal aan onze Kerken worden toegezonden het jaarlijksche rapport, door die drie provinciën goedgekeurd. Onze Kerken hebben op zich genomen, hare zendingskollekten en giften in de zendingskas der drie provinciën te storten.

Het is Ds. KOLTHOFF, mijn medeafgevaardigde, die door onze Kerken aangewezen is als deputaat, om de vergaderingen van deputaten der drie Provinciën bij te wonen.

Moge de Heere zijnen rijken zegen op dit zendingswerk en op deze aansluiting aan Uwe Kerken leggen tot Zijne eere en tot grooten Zegen voor het koninkrijk Gods.

Nog zullen wij het niet nalaten, in den naam van onze Kerken onzen dank aan U te betuigen voor de eer en liefde, door U ons bewezen; dat U op onze uitnoodiging, vóór drie jaren, ook ons een afgevaardigde Uwer Kerken, namelijk Ds. KUIPER, toen in Hoogeveen, tot onze klassikale vergadering te Bentheim gezonden hebt. En wij wagen het ook nu, de bede uitte spreken, dat het ons, ook in dit jaar nog, of in het komende jaar, moge vergund zijn, een of twee afgevaardigden Uwer Kerken in ons midden te mogen ontvangen.

De Heere zegene ook deze Vergadering; Hij geve U veel licht, wijsheid en genade, tot al Uwe beraadslagingen en besluiten.

Maar de Heere geve ook, dat in ons land, namelijk Duitschland, nog eens de Gereformeerde waarheid zegeprele; en deze wensch moge ook in Uwe harten en gebeden weerklink vinden.

BIJLAGE VII.
(Art. 27.)

Rapport bezwaarschrift van br. J. Boltjes.

Rapport over het protest van br. J. BOLTJES, lid der Geref. Kerk Groningen B., waarin deze br. protesteert tegen de besluiten van Kerkeraad, Classis en Prov. Synode van Groningen 1907, aangaande zijne bezwaren:

- a. tegen de bevestiging van br. W. GRAAFHUIS, als ouderling;
- b. tegen br. W. GRAAFHUIS, nadat deze als ouderling bevestigd was; en verzoekt, dat de Synode die zaken opnieuw zal onderzoeken.
- a. Br. J. BOLTJES protesteerde tegen de bevestiging van br. W. GRAAFHUIS, als ouderling, omdat deze, zijns inziens, zijn huis niet kan regeeren, daar de zoon van br. GRAAFHUIS (Organist) wel eens achter het orgel met andere jongelingen praatte, het orgel opende enz., verwijzende naar 1 Tim. 3 vrs. 4. Uwe commissie acht het bezwaar van br. BOLTJES geheel onvoldoende.
- b. Br. BOLTJES beschuldigde ouderl. W. GRAAFHUIS, dat deze in den Kerkeraad *gelogen* had. Deze beschuldiging kan Uwe commissie niet aannemen, omdat volgens eigen schrijven van br. BOLTJES, hij geen getuigen kan bijbrengen. Zie 2 Tim. 5 vs. 19.

Op bovengenoemde gronden acht Uwe commissie een nieuw onderzoek overbodig en stelt aan de Generale Synode voor: (volgen de conclusiën.)

DE MILDT, *Rapporteur.*

BIJLAGE VIII.
(Art. 28.)

Rapport betreffende het verzoek van Br. M. Aarnout te Enkhuizen om een uitspraak te doen, of de zoogenaamde vroegdoop door Gods woord wordt geëischt en mitsdien noodzakelijk is.

Onder letter B. 8 van het agendum komt voor een verzoek van Br. M. AARNOUT te Enkhuizen, dat ter fine van rapport en advies is gesteld in handen van uwe commissie.

Genoemde Broeder verzoekt:

- a. aan te toonen uit Gods onfeilbaar Woord, dat de doop der jonge kinderen toebediend moet worden op den eersten Zondag na de geboorte, en dit eisch is van Gods heilig Woord.
- b. en bijaldien deze vraag grondig en bevestigend is beantwoord, als regel voor heel de Geref. Kerk van Nederland te willen vaststellen, dat de jonge kinderen op den eersten Zondag na de geboorte ten doop moeten gehouden worden.

Broeder AARNOUT heeft zich eerst gewend naar zijn kerkeraad en voorts naar de Classe Enkhuizen, die hem heeft geantwoord en verwezen naar art. 56 der Kerkenorde.

Niet tevreden met dit antwoord, heeft hij zijn vragen gericht tot de Part. Synode van N. Holl., die eene commissie benoemde om met dezen broeder te spreken.

Ook hierdoor niet voldaan, wendt hij zich thans tot de Gen. Synode, en zulks, naar zijn zeggen, opdat deze zaak tot heil en vrede der Kerken tot beslissing kome.

Uwe commissie is van oordeel, dat de zaak van den kinderdoop in art. 56 der Kerkenorde genoegzaam is geregeld. Zij acht misdien niet noodig ten dezen eenige nadere verklaring te geven.

Uw commissie stelt derhalve u voor: (volgen de conclusiën.)

W. BREUKELAAR, *Rapporteur.*

BIJLAGE IX.
(Art. 29.)

Advies inzake „Het Kerkblad.”

Uwe commissie adviseert omtrent de onderwerpen voorkomende op de Agenda, onder J., voor wat punt 1 betreft, aan Deputaten voor Het Kerkblad dank te zeggen voor hun arbeid;

voor wat punt 2 aangaat, niet in te gaan op het voorstel tot het „jaarlijks doen

verschijnen van een verslag, waarin alles wordt opgenomen wat voor het leven der Geref. Kerken in deze landen van eenig belang geacht kan worden," maar den wensch uit te spreken, dat te dezen aanzien het *particulier* initiatief nog krachtiger dan tot dusver zich doe gelden;

en voor wat de overige punten betreft, de uitgave van Het Kerkblad niet geheel te staken; dat blad ook met het oog op de aanzienlijke kosten in den regel slechts éénmaal 's jaars te doen verschijnen; doch de redactie vrijheid te geven, om, mochten de omstandigheden zulks vereischen, van dezen regel af te wijken.

F. KORTLANG JEZ., *Rapporteur.*

BIJLAGE X.
(Art. 30.)

Toespraak van Rev. Prof. Moore.

Apology for speaking in English.

Apology for absence of the other delegate, MR. THOMSON GREIG, who was prevented from coming.

Our Church was greatly encouraged by the presence and by the words of your delegate, Dr. BRUMMELKAMP at our General Assembly in Edinburg in May last. We appreciated your fraternal greetings the more from the fact that, owing to our recent conflict, we have in a measure been estranged from some of the Presbyterian Churches round us. It is a satisfaction to feel that we are not forgotten by you, and that the work we are attempting is not without recognition.

Nearly eight years ago the old Free Church of Scotland was rent in two. Much the larger section joined with the United Presbyterian Church to form the United Free Church of Scotland. The Church as a whole was divided and there was division in many congregations, so that much unpleasant ensued.

Now that questions of property are almost all decided we are settling down to what we believe to be the distinctive work of the Old Free Church of Scotland. The last four years have been a time of reorganising. We have now about 150 congregations and a Divinity college with five Professors. In the 150 congregations we have only about 70 ordained Ministers but Students are now coming forward in sufficient numbers.

We regard our work as that of a Church of Christ, adopting aims and methods similar to those which other Presbyterian Churches adopt, but there are three traits that differentiate us from some of these.

1. The Establishment Principle.
2. A simple form of worship, such as we believe is sanctioned by The Word of God.
3. A rigid adherence to the Calvinistic system of doctrine as set forth in the Westminster Confession of Faith.

The points have come into prominence as the exigencies of the time have demanded—just now the matter that is claiming our attention is the question of doctrine. It is well known that in many of the Churches in our own land and in others there is great laxity regarding doctrine and that rationalism and a reckless criticism of the Bible are sapping the foundations of evangelical Christianity. Our Church stands for conservatism in these matters, for teaching the truth as our fathers held and taught it for generations past, for the inspiration and Divine authority of the Bible throughout.

It is here, I believe, that we come into sympathy with you. Our position is similar. On the great questions of the Divine Sovereignty, the Atonement, the Work of the Holy Spirit we are at one.

It is well that the different Churches that are so situated should find each other out and join hands even across the sea, and strengthen each other for our work. Unfortunately we are the smaller Churches in the different countries, but our work is a great one. We can look for results in two directions. 1. In conserving the truth within our own communion, but 2. more particularly, in influencing Theological thought in the larger communions round about us. We have seen in every country where Unitarianism has taken hold of a Church, as you have seen in the case of the Remonstrants, that the church dies or declines. The Churches of the present time, where rationalism prevails, must lose to the conservative Churches in numbers and influence, or better still their rationalism must give place to a restored evangelical Christianity within their own borders.

We in Scotland owe much to you in Holland. You give our reformers a refuge

in times of persecution. You moulded in a great degree our Theological thought. You gave us a king when our own proved a tyrant. In the city of Londonderry where I spent some years at college the name of William III, Prince of Orange is better known and more honoured than it is in any part of the Netherlands. Now in the hour when we need encouragement in our struggles we find hope in your experience and strength in your sympathy. It is for this reason that we gratified by the presence of your delegate at our Assembly. It is for this reason that our Church sends you our fraternal greetings.

BIJLAGE XI.
(Art. 30.)

Toespraak van Prof. Morton.

I have the honour and the pleasure of once more representing our little church in Scotland at your Synod, and conveying to you the fraternal greetings of my brethren. This is now the third time that I have enjoyed this privilege which I can assure you I esteem very highly. A few years makes changes. The last time I was present at your Synod at Middleburg, my fellow-delegate, Professor SPENCE and I enjoyed the guidance and fellow-ship of Mr. Lion Cachet who established the fraternal intercourse between your churches and those maintaining and defending the truth in Scotland. I was much grieved to hear of his sudden death and felt that I had lost a dear friend. We had learned to love him in Scotland. He now rests from his labours and has left a pleasant and inspiring memory behind him. We were favoured this year with a visit from your delegate Mr. BRUMMELKAMP and Mrs. BRUMMELKAMP, and their visit was much esteemed and enjoyed. They have made many friends in Scotland who will remember their visit and will be glad to see them back again. It is encouraging to us to have such a visit from a representation of your churches in Holland. We are striving to maintain the platform of the Reformation in our land, with changes made necessary by our modern environment, just as you aim it in this land which witnessed us the Reformation by so noble and so successful a struggle for civil and religious liberty. We can never forget the help which you rendered to us in our struggle, giving many of the banished sons of our covenant a home and training some of them for their life-work. We are forgetting, I am afraid, the stimulus you gave our theological studies by your formulation of what has been designated the federal theology. We are in Scotland, it must be confessed, drifting away from that whole line of theological thought. You will very seldom hear that federal theology preached from our pulpits or taught in the larger theological seminaries. Other primitive architectonic principles are now taken to guide in the statement of doctrine, such as the kingdom of God and the Fatherhood of God in CHRIST. But Scotland owes much to that federal theology for which she is indebted to your divines. The teaching of Thomas BOSTON, which was widely diffused and did much to mould Scottish religious thought, and the teaching of Thomas CHALMERS who led the church into freedom at the time of the Disruption — to mention no others — were based upon it. A worthy minister of the church to which I belong, Dr. G. STEVENSON of Ayr wrote several books, notably one on the offices of Christ, in which he drew largely from Dutch sources. One of the ablest defences of the Federal Theology is that made by the late Dr. HUGH MARTIN in his vigorous book on the Atonement of Christ and he pays a first tribute to the Dutch theologians, who first with care and precision formulated it. It is said sometimes, that it is too like your Dutch gardens, in which every thing is laid out in small well-defined lots, and that it is artificial and unnatural. It is quite true that as nature runs over all the walls or fences with which we may surround it, so revealed truth is something wider — and more many-sided than any of our theological systems.

Our little systems have their day,
They have their day and cease to be.
They are but broken lights of Thee,
And Thou, o Lord! art more than they.

Even the Calvinistic system cannot be said to embrace every element of revealed truth.

But the main objection lies in the precision, in the clear definite aperture of Biblical teaching which it gives. The modern mind, to use a phrase that is common with us, does not care for this precision in theological and religious matters. It loves vagueness and indefiniteness. This does not

mean, that it leaves room for mystery which the human mind must evade in dealing with infinite realities. It means rather, that it dislikes being bound down to any clearly expressed definite belief. It reacts against all creeds, as imposing a yoke inconsistent, with liberty. You in your land as we in ours must strive to show, that well-defined belief based upon the teaching of the Divine Word is not in any way inconsistent with the truest liberty. We have received great help in this from the writings of one of your ablest men, which are among us widely read and highly appreciated, I refer to Dr. A. KUYPER.

I have been passing through parts of Belgium and Germany, and have been impressed with the great, the tremendous hold which the Romanist faith has upon the people of these lands. I spent last Sabbath in Dusseldorf, and witnessed an immense gathering of Romanists from all parts of Germany, a gathering which is to continue for ten days. A procession consisting we were told of 60.000 men accompanied with many bands of music and bearing numberless symbols of the Romanist faith, passed before a Legate that had been sent from the Pope. It seemed to my Scottish way of thinking a strange way of observing the Sabbath. I had been at a Lutheran service in the morning, at which there was not a very large congregation. The theme of the Lutheran clergyman's discourse which was able and eloquent, was that the Christian life is a fight. It did seem to me, that Luther's battle will have to be fought over again, and John Calvin's and John Knox's battle will have to be fought over again, if the precious fruits of the Reformation in doctrine and life are not to be altogether lost. May it be given to us in our different lands, with God's help, to take our own part in the struggle, even though we should not on earth enjoy the victory.

BIJLAGE XIa.
(Art. 30.)

Toespraak van Dr. de Vlieger.

Mijnheer de President, Eerwaarde Vaders en Broeders.

* De Gereformeerde, of zooals wij ons noemen, Presbyteriaansche Kerken van Engeland, hebben mij afgevaardigd om U haar groeten en heilwenschen over te brengen op deze Uw plechtige, drie-jaarlijksche Samenkomst, en U haar dank te betuigen, dat het U behaagd heeft U te doen vertegenwoordigen op onze laatste Synode, gehouden te Newcastle-upon-Tyne, gedurende de eerste week in Mei dezes jaars. Het was ons zeer aangenaam, door Uw Deputaat, Ds A. BRUMMELKAMP Jr. Lid der 2e Kamer der Staten-Generaal, een belangrijk verslag te ontvangen van den toestand en het werk Uwer Kerken, en het deed ons goed de belangstelling te bespeuren waarmee Z.E.W. de besprekingen onzer Synode volgde.

Wij vernamen van Uw afgevaardigde, dat er ten Uwent steeds meer ijver wordt getoond in het werk der prediking en van het onderwijs, alsmede in den arbeid op het zendingsveld. In de zware beproevingen, die gij in dat laatste werk hebt geleden, betuigen wij U onze sympathie.

Toen ik, drie jaar geleden, het voorrecht had tot U te spreken, nam ik de vrijheid U te wijzen eenerzijds op het gebrek ten onzent aan waardeering van dogmatische vraagstukken, anderzijds op onzen ijver in praktische zaken. Ik wil thans een woord spreken over de behoefte die tegenwoordig gevoeld wordt aan werken van gereformeerde schrijvers over tekststudie. Het is bijna onmogelijk voor dat vak nieuwe handboeken of commentaren te vinden, waarvan de auteurs op den bodem onzer gereformeerde beginselen staan. Toch is hierin verbetering te bespeuren zoowel ten onzent als ten uwent. De verschijning van de laatste werken van Prof. NOORDTZIJ, Prof. BIESTERVELD en anderen wijst in de goede richting. Een veel belovend terrein ligt hier voor ons open. De tijd moet komen dat onze jonge mannen hun materiaal kunnen ontvangen uit de handen van geleerden die staan op het standpunt der wedergeboorte.

Door artikelen, als van Ds A. BRUMMELKAMP over de Gereformeerde beginselen in Nederland worden deze in breeder kring bekend.¹⁾ Een goeden naam verwierven Dr KUYPER'S Stone-lezingen, alsmede de Engelsche vertaling van diens *Werk van den H. Geest* en van de *Encyclopedie der H. Godgeleerdheid*.

Een onzer oudste en geliefdste predikanten, Dr S. R. MACPHAIL deelde mij onlangs mee dat hij op een regenachtigen dag, in een afgelegene pastorie in het noorden

*) Deze toespraak is hier verkort weergegeven.

¹⁾ a. *Revision of Article 36 of the Confession* in de *Quarterly Review of the Pan-Presbyterian Alliance*, 1907.

b. *Revision of Art. 36 in de Princeton Review*, Jan. 1907.

van Schotland, voor het eerst een werk van Dr KUYPER onder de oogen kreeg. Het was de Engelsche uitgave van het *Werk van den H. Geest*. Hij heeft sedert dat oogenblik alles wat hij van dien schrijver kon meester worden, gelezen en genoten.

Een lid der Anglicaansche Kerk (Staatskerk) zei na de lezing der Stone-lectures: Wat ik altijd heb geloofd voor mij zelven, vind ik daarin op de gelukkigste wijze uitgedrukt.

Ofschoon ongetwijfeld velen in ons land van de belijdenis der vaderen zijn afgeweken, zoo is er nochtans bij zeer velen een oprechte begeerte naar de prediking der waarheid. Nadat ik in een preek den inhoud had verwerkt van een voorstukje van onzen voorzitter, Ds HOEKSTRA, in Het Zendingsblad, betuigden mij verscheidene gemeenteleden hun bijzondere tevredenheid. Herhaaldelijk is het voorgekomen, wanneer ik een gedachte aan de Heraut had ontleend (misschien wordt dat in Nederland ook wel eens gedaan!), dat iemand mij zijn instemming daarmee betuigde. Het menschelijk hart is overal hetzelfde, en de waarheid is overal dezelfde. Zeer aan te bevelen zou het zijn, indien Uw jongere geleerden zich toelagden op de Engelsche taal, om aan de verbreiding der geref. waarheid ook buiten de enge grenzen des vaderlands, te kunnen meewerken.

Ik eindig met U uit naam der Presbyteriaansche Kerk van Engeland den zegen des Heeren toe te bidden op uw beraadslagingen en op de Kerken door U hier vertegenwoordigd.

Ik heb gezegd.

BIJLAGE XII. Rapport van de Deputaten der Generale Synode van 1905 voor de Zending van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

De deputaten der Generale Synode voor de zending van de Gereformeerde Kerken in Nederland¹⁾, benoemd door de Synode van Utrecht in 1905, volgens art. 17 der Zendingsorde, hebben de eer aan de Generale Synode van Amsterdam het volgende rapport aan te bieden van den arbeid, sinds de Utrechtsche Synode door hen verricht.

Voorop moge gaan de betuiging van hun hartelijken dank, allereerst aan den Heere, die hun in dit driejarig tijdperk weer vele blijken gaf van Zijne gunst en hulp en zorg; en voorts aan de Gereformeerde Kerken en alle Broeders en Zusters in Nederland en Nederlandsch-Indië, die in deze drie jaren door collecten, giften enz. herhaaldelijk toonden met warme liefde tot het werk der zending beziel te zijn.

Voorts komende tot het eigenlijke rapport zijn deputaten zoo vrij, de verschillende zaken onder de volgende hoofden te bespreken:

1. De kerk van Soerabaja.
2. De kerk van Batavia.
3. De kerk van Rotterdam (B) en [andere kerken in Zuid-Holland (zuidelijk gedeelte.)]
4. De kerk van Amsterdam (en de andere kerken in Noord-Holland).
5. De kerk van Heeg (en de andere kerken in Friesland).
6. De kerk van Utrecht (en de andere kerken in de provincies Utrecht en Gelderland).
7. De classe Middelburg.
8. De classen den Haag, Leiden en Woerden.
9. De 3 provincies Groningen, Drenthe en Overijssel (Soemba).
10. Midden-Celébes.
11. J. VAN ALPHEN.
12. Het contract met R. J. HORSTMAN.
13. Een „Dienaar in reserve”
14. De „Zendings-consul”.
15. Petronella-hospitaal te Djogja.
16. De Keuchenius-school.
17. Het Zendingsblad.
18. Zendings-bibliotheek.
19. Vertaling van de drie formulieren van Eenigheid en van de Liturgische Formulieren in het Javaansch.

¹⁾ De broeders ds. J. v. d. Munnik, ds. A. van Andel, ds. H. Scholten, ds. H. Dijkstra, dr. J. Hania, ds. H. Hoekstra, ds. W. H. Gispén Jr., ds. W. Breukelaar, ds. W. B. Renkema, ds. J. van Haeringen, dr. L. H. Wagenaar, en ds. J. M. Mulder, Acta Utr. Synode, art. 176. Zij benoemden op hunne eerste vergadering ds. H. Dijkstra tot Voorz.; ds. H. Hoekstra tot Assessor; dr. J. Hania tot Scriba en ds. W. Breukelaar tot 2en Scriba en Penningm. Zij hielden 7 gewone en 1 buitengewone vergadering; met uitzondering van de buitengewone, die te Utrecht werd gehouden, alle te Amsterdam in de groote consistorie van de Gereformeerde Kerk, die daarvoor evenals van 1899—1902 en van 1902—1905, steeds gratis beschikbaar werd gesteld.

20. Overzichten van onze Zending.
21. Bijwonen van conferentie's enz.
22. De Finantieën.
23. Opdrachten van de Synode van Utrecht.
24. Voorstellen aan de Synode van Amsterdam.

1. De kerk van Soerabaja.

De kerk van Soerabaja — buiten-kerk bij de classe den Haag — die nog steeds verzorgd wordt door haren degelijken, trouwen leenpredikant ds. W. PERA, nam blijkens het rapport aan de Synode van Utrecht ¹⁾ van 1900 — 1905 in ledental een weinig toe. In 1900, bij de komst van br. PERA, waren er 45 toegelatenen tot het H. Avondmaal — van wie 16 buiten de stad woonachtig — en 25 z.g. doopleden, samen alzoo 70, terwijl die getallen in 1905 waren 70 — van wie 21 buiten de stad — en 36, d.i. samen 106.

Na 1905, sinds de Synode van Utrecht, zijn daar nog weer enkelen bij gekomen, zoodat er thans, volgens de laatste aan deputaten bekende opgave, 76 gerechtigden tot de Tafel des Heeren zijn — van wie 25 buiten-leden — en 44 z.g. doopleden, in het geheel dus 120.

De cijfers 70 in 1900, 106 in 1905 en 120 in 1907 wijzen alzoo op een langzaam toenemen.

Ook finantieel is Soerabaja's kerk in de genoemde jaren vooruitgegaan. De hypotheek-schuld bedroeg in 1900 f 10.000 en is nu reeds gedaald tot f 5000; terwijl op het „renteloos voorschot”, haar vroeger uit de Generale Zendingkas geleend benevens de f 500 in 1905, later nog weer f 300 en dit jaar nogmaals f 600 is afgelost ²⁾

Behalve het tractement voor haar predikant heeft de Kerk van Soerabaja dan ook sinds 1905 geen subsidie uit de Generale kas ontvangen, ofschoon de Synode van Utrecht besloot haar desnoods te steunen met nog f 50 per maand ³⁾.

Tengevolge van dit een en ander hebben uwe deputaten met voornoemde kerk zeer weinig te doen gehad.

Toch is op meer dan ééne vergadering van deputaten uitvoerig over haar gesproken geworden ⁴⁾. Allereerst naar aanleiding van een bezoek aan deputaten in April 1906 door de H.H. L. BROUWER, kapitein-kwartiermeester te Soerabaja, toen tijdelijk met verlof in Nederland en Jhr. Mr. A. F. de SAVORNIN LOHMAN Jr., vroeger ouderling te Soerabaja, thans weer hier te lande woonachtig. Genoemde Broeders wenschten met uwe deputaten te bespreken:

- a. of het niet van groot belang zou zijn voor Soerabaja, als daar eene Chr. school voor Europeanen kon worden geopend, daarvoor zou f 40.000 noodig zijn: hoe dan aan dat geld te komen? En
- b. of de kerk van Soerabaja niet vrijgemaakt kon worden van haar hypothecaire schuld.

Deputaten hebben gemeend te moeten antwoorden:

- Op a: 1°. dat eene school op christelijken — niet specifiek Gereformeerden — grondslag hun wel zeer gewenscht voorkwam en ook in het belang der kerk van Soerabaja wezen zou;
- 2°. dat deputaten daarvoor echter geen geld konden geven uit de Generale Kas;
- 3°. dat h. i. beter ware dat zich daarvoor hier te lande een comité vormde bestaande uit enkele invloedrijke Heeren en Dames; en
- 4°. dat dit comité dan geld trachtte bijeen te brengen voor bovengenoemd doel.

Deputaten stelden zich *persoonlijk* bereid om genoemd comité te steunen met aanbeveling.

Op b: dat deputaten als college niet konden besluiten — hoe gaarne zij Soerabaja's kerk ook vrij van schuld hadden — om de hypotheek-schuld uit de Generale Kas te betalen.

Voorts is door deputaten de vraag onder de oogen gezien of, met 't oog op den nood der Generale Kas, de kerk van Soerabaja haren leen-dienaar voortaan op dezelfde wijze en onder dezelfde voorwaarden zou kunnen behouden als tot nu toe.

¹⁾ Acta Utr. Synode, blz. 238, sub I.

²⁾ Al deze bijzonderheden, met nog vele andere over de catechisaties van ds. Pera, over het aantal zondagsscholen zoowel voor *Europeesche* als *Javaansche* kinderen, en over de school voor lager onderwijs aan plm. 100 *Mohammedaansche* kinderen, zijn medegedeeld in het Zendingblad jaarg. 1907, blz. 208-210.

³⁾ Acta Utr. Synode, art. 38.

⁴⁾ Notulen van deputaten. d.d. ²⁵/₂₆ April 1906, art. 13, d.d. ¹⁸/₁₉ April 1907, art. 15, d.d. ¹⁹/₁₁ Sept. 1907 art. 9d en d.d. ⁹/₆ Maart 1908, art. 21.

Om over dit punt op goede gronden een oordeel te kunnen opmaken, meenden deputaten, na herhaalde bespreking, aan den kerkeraad van Soerabaja enkele vragen te moeten doen, o.a. deze:

Zoudt gij ds. W. PERA ook tot eigen dienaar kunnen beroepen en zelfs van tractement kunnen voorzien?

Of als dat niet gewenscht en niet mogelijk is, zou de kerk van Soerabaja zich dan voortaan ook met minder steun kunnen redden?

Het antwoord luidde: ¹⁾

- a. dat men nog niet tot het beroepen van een eigen predikant kon overgaan; doch
- b. zich benaastigen zou om zooveel mogelijk af te betalen op het „renteloos” voorschot, dat thans nog f 4800 bedraagt.

Mogen deze mededeelingen en gegevens voldoende zijn voor de Synode om eene goede beslissing te nemen in zake den steun, dien de kerk van Soerabaja de eerstkomende jaren zal ontvangen uit de Generale Kas.

2. De kerk van Batavia.

De Synode van Utrecht besloot met betrekking tot de kerk van Batavia:

- a. haar toe te staan eene subsidie tot een bedrag van f 125 per maand, onder uitdrukkelijke voorwaarde, dat de zendingsschool gehandhaafd bleef;
- b. aan de te benoemen deputaten voor de Zending op te dragen, deze subsidie, zoo zij dit noodig oordeelden, te verhoogen tot een maximum van f 250 per maand, waartoe de kerk van Batavia telkenmale vóór den aanvang van het jaar een gemotiveerd verzoek bij deputaten moest indienen; en
- c. haar uit te noodigen, elk jaar een overzicht van ontvangst en uitgaaf in te zenden bij de deputaten voor de Zending ²⁾.

Aan de voorwaarde sub. a en de uitnoodiging sub. c heeft de kerk van Batavia voldaan; en ook zond zij telken jare het sub. b genoemde „gemotiveerd verzoek” in, doch dat geschiedde niet altijd „vóór den aanvang van het jaar.”

Uwe deputaten hebben haar, na kennisneming van de ontvangen inlichtingen, telken jare niet het maximum van f 250, maar f 200 per maand toegekend; evenveel als zij ook in de jaren 1902—1905 heeft gehad ³⁾.

De Synode beslisse nu hoeveel zij voortaan zal ontvangen.

3. De kerk van Rotterdam (B) [en de andere kerken in Zuid-Holland (Zuidel. gedeelte)].

Omtrent de bemoeienissen der Deputaten met de kerk van Rotterdam (B), — met wie de andere kerken van Zuid-Holland (zuidel. gedeelte), d. z. de kerken in de classen Rotterdam, Gorinchem, Dordrecht en Brielle thans samenwerken in zake de zending in de Residentie Banjoemas — kan het volgende worden gerapporteerd:

- 1°. Aan uwe deputaten was door de Utr. Synode opgedragen ⁴⁾ met Rotterdam (B) in correspondentie te treden, ten einde hare rekening en verantwoording in zake de „afwikkeling” van „Moearatoewa c.a.”, die tijdens de Synode van Utrecht nog niet was ingekomen, na te gaan en haar, „na accoordbevinding van rekening en verantwoording te déchargeeren.” — Deputaten hebben aan deze opdracht voldaan en Rotterdam (B) op de meest eervolle wijze décharge kunnen geven. Alles wat op dit punt betrekking had is thans in orde.
- 2°. Rotterdam (B) — destijds nog maar alleen gesteund door de kerken in de classe Rotterdam — had geld uitgegeven voor mission. arbeid in Tjilatjap. De vraag deed zich hierbij voor, wie zal dat betalen: Rotterdam (B) of de Generale Kas. Deputaten hebben aan Rotterdam (B) voorgesteld om daarover eens mondeling te confereeren. Harerzijds was daartegen allerminst bezwaar en na samenspreking van vertegenwoordigers beiderzijds is ook deze aangelegenheid tot een goed einde gekomen ⁵⁾.
- 3°. Deputaten hebben een „acte van samenwerking van de kerk van Rotterdam (B) met de andere kerken van Zuid-Holland (zuidel. gedeelte)” d. w. z. van de classen Rotterdam, Gorinchem, Dordrecht en Brielle, goedgekeurd ⁶⁾.

¹⁾ Brief van Soerabaja, d.d. 14 Mei 1908.

²⁾ Acta Utr. Synode, art. 39.

³⁾ Notulen van deputaten d.d. ^{25/26} April 1906, art. 7, d.d. ^{18/19} April 1907 art. 5 en d.d. ^{5/6} Maart 1908, art. 12.

⁴⁾ Acta, art. 40.

⁵⁾ Notulen van deputaten, d.d. 4 Oct. 1905, art. 10, d.d. 11/12 Sept. 1906 Art. 11 en d.d. 18/19 April 1907, art. 6 sub. 7. Omtrent de finant. cijfers zie hoofdst. 22 van dit Rapport.

⁶⁾ De Zendingsoordeel, art. 14.

Vroeger werkten alleen maar de kerken in de classe Rotterdam met de kerk van Rotterdam (B) mede.

De andere classen, nl. Gorinchem, Dordrecht en Brielle zaten daarom niet stil, maar stortten nu en dan betrekkelijke groote sommen gelds in de Generale Kas.

Voorts wendden zij zich, en met haar de classe Gouda, direct na de Utr. Synode, tot deputaten met de vraag: hoe zij op den duur 't best in de zending zouden kunnen arbeiden; of zij misschien ook een „dienaar in reserve” konden beroepen. Hun is toen geantwoord dat dit laatste niet kon, omdat dit, als daarvan wat kwam, blijkens het besluit der Synode, door eene zendende kerk moest geschieden. Misschien was het beste om zich met eene zendende kerk in verbinding te stellen en haar voor deze zaak te steunen.

Later is toen het plan tot samenwerking met Rotterdam (B) en de andere kerken in de classe Rotterdam opgekomen en — gelijk reeds werd opgemerkt — deze zaak heeft haar beslag gekregen; de acte van samenwerking is door deputaten goedgekeurd.

Alleen de classe Gouda is in deze samenwerking niet opgenomen. Zij behoorde bij Zuid-Holland (*noordel. gedeelte*) en werkt dan nu ook met de andere classen van dit noordelijk deel, met Leiden, Woerden en den Haag mede ¹⁾.

⁴⁾ De kerk van Rotterdam (B) leed sinds de vorige synode een zwaar verlies doordat haar miss. dienaar ds. G. J. RUYSSENAERS haar plotseling door den dood werd ontnomen, tot groote droefheid van zijne alleen overblijvende echtgenoot en familie en eveneens van de gemeente, die hem had beroepen en van de kerken, die haar in de zending steunen. *Mijne wegen zijn niet uw wege* — het geldt ook op miss. terrein.

Om br. RUYSSENAERS, die in vollen vrede is ontslapen, op te volgen, is voor eenige maanden door de kerk van Rotterdam (B) dr. B. J. ESSER pred. te Reeuwijk c. a. beroepen. Deputaten hebben gaarne verklaard in den leeftijd van den beroepene — die even ouder is dan 30 jaar — ²⁾ geen bezwaar te zien, omdat hij nu verkrceeg wat reeds jaren zijne lust en zijn bede was geweest. Ook de instructie voor dr. ESSER keurden deputaten goed, terwijl zij diens bevestiging op 28 Mei j.l., op uitnooding van de kerk van Rotterdam (B) bijwoonden. ³⁾

Junij l. is br. ESSER met zijne echtgenoot naar het hun aangewezen terrein vertrokken.

4. De kerk van Amsterdam (en de andere kerken in Noord-Holland.)

Met de kerk van Amsterdam, die in haar zendingsarbeid gesteund wordt door de overige kerken van de Amsterdamsche en de kerken van de andere classen in Noord-Holland, hebben deputaten weinig te doen gehad. Slechts het volgende:

- a. Deputaten hebben in 1906 eene instructie goedgekeurd en geteekend voor dr. PRUYS en in 1907 eene voor dr. VOGELANG, welke beide geneesheeren als miss. arts voor het Petronella-hospitaal te Djogja, door de kerk van Amsterdam derwaarts zijn gezonden ¹⁾;
- b. Elk jaar hebben deputaten in opdracht van de Utr. Synode de kerk van Amsterdam, op haar gemotiveerd verzoek, ten behoeve van haren medischen dienst met f 3000 uit de Generale Kas gesteund ²⁾;
- c. De kerk van Amsterdam heeft het oordeel van deputaten gevraagd over een „Advies inzake de toelating tot het H. Avondmaal te Djogjakarta, wanneer die voor eenmaal gevraagd wordt door iemand die er tijdelijk vertoeft”

Van haar miss. dienaar te Djogjakarta ds. C. ZWAAN had de kerkeraad over deze zaak eene vraag ontvangen. De kerkeraad heeft zich toen om advies gewend tot prof. dr. F. L. RUTGERS te Amsterdam en van hem een duidelijk en zakelijk advies ontvangen.

Naar hun oordeel over dit advies gevraagd, hebben deputaten aan den kerkeraad van Amsterdam geantwoord, dat zij daarmee geheel en al instemden ³⁾. Om zijne belangrijkheid is het hierachter als Bijlage I opgenomen; en

- d. Mag met dankbaarheid worden vermeld dat de kerkeraad van Amsterdam gaarne bereid is gevonden om ten behoeve van de leerlingen van de 1e afdeling

¹⁾ Zie punt 8 van dit rapport.

²⁾ De Zendingssorde, art. 7.

³⁾ Gelden voor de uitrusting en overtocht van br. ESSER hebben deputaten niet aan Rotterdam (B) kunnen toestaan, omdat de kas dit niet toeliet.

⁴⁾ Notulen van deputaten, d.d. 11/12 Sept. 1906. Art. 5k en d.d. 10/11 Sept. 1907, art. 20.

⁵⁾ Acta Utr. Synode, art. 112 en 147. Zie verder onder hoofdst. 22 bij de finantiën.

⁶⁾ Brief van Amsterdam d.d. 18 April 1907: aan Amsterdam d.d. 12 Sept. 1907.

van de Keuchenisschool, die zich *practisch* moesten oefenen, toe te staan dat daarvoor gebruik werd gemaakt van de chr. school te Djokjakarta. ¹⁾

5. De kerk van Heeg (en de andere kerken in Friesland.)

Volgens besluit der Utr. Synode moest tusschen de „zendende kerk” van Heeg, — met welke de andere kerken in Friesland, zoowel van het „noordelijk” als van het „zuidelijk” deel, samenwerken in zake de zending, — en de deputaten der Generale Synode eene „verrekening” plaats hebben —; Heeg zou een bepaald bedrag uit de Generale Kas ontvangen in verband met de uitzending van ds. K. VAN DIJK, die ds. D. BAKKER, opvolgde: en Heeg moest nog eene bepaalde som betalen als 10 ⁰/₁₀₀, van hare inkomsten.

Deze verrekening was 1 Jan. 1905 in orde en daarmede aan het besluit der Synode voldaan. ²⁾

Behalve dit punt hebben deputaten zich slechts in zooverre met Heeg bemoeid, dat zij eene wijziging in de instructie van haren tegenwoordigen miss. predikant, ds. K. VAN DIJK, hebben goedgekeurd, en diens afscheid te Heeg in Dec. 1905, door middel van eene deputatie hebben bijgewoond ³⁾.

6. De kerk van Utrecht (en de andere kerken in de provincies Utrecht en Gelderland).

Ook met de kerk van Utrecht — die in haar zendingsarbeid den steun geniet van de kerken in de provincies Utrecht en Gelderland — hebben deputaten zeer weinig te doen gehad. Alleen dit:

- a. dat deputaten in 1905 het medisch attest van ds. H. Ph. INGWERSEN, Utrechts miss. dienaar, hebben goedgekeurd en in 't voorjaar 1906 diens afscheid te Utrecht, waartoe zij uitgenoodigd waren, hebben bijgewoond ⁴⁾;
- b. dat zij met de kerk van Utrecht eenige correspondentie hebben gehad over het verkopen aan haar van het „erf Rotterdam” te Poerworedjo: waarvan echter niet gekomen is ⁵⁾;
- c. dat zij met haar gecorrespondeerd hebben over de accrediteering van den Zendingsconsul ⁶⁾; en
- d. dat zij van haar in het begin dezes jaars het verblijdend bericht hebben ontvangen, dat het emeritaat van ds. L. ADRIAANSE, die daartoe medisch onderzocht was, door haar, onder goedkeuring der classe, zou worden „opgeheven”, en aan de classe meteen verzocht zou worden hem weer beroepbaar te stellen: br. ADRIAANSE zou, volgens med. verklaring „in eene kleine kerk in eene hooge streek” wel weer kunnen dienen. In April d.a.v. kon Utrecht reeds mededeelen, dat het emeritaat door de classe was opgeheven ⁷⁾.

7. De classe Middelburg.

De classe Middelburg nam 12 Febr. j.l. — onder voorbehoud dat de uit Indië gevraagde nadere inlichtingen geen overwegend bezwaar opleverden — het besluit op het agendum der e.v. particuliere synode het volgende te plaatsen:

- „De Gereformeerde kerken van Zeeland, in Synode vergaderd, overwegende,
- 1°. dat, naar het bevel van Christus, het de roeping zijner kerk is, het Evangelie te prediken aan alle creaturen en mitsdien ook de Ger. kerken van Zeeland tot het opvolgen dezer roeping van Christuswege zijn verplicht;
 - 2°. dat door de Prov. Synode dezer kerken, gehouden in 't jaar 1904 aan de Gen. Synode van Utrecht verzocht is, ontheffing van de verplichting, om al het vergaderde voor de Zending te storten in de Generale Kas en zulks met 't oog op de pogingen van Zeeland's kerken, „om tot een eigen zending te komen,”

¹⁾ Vgl. den Brief van den Directeur der Keuchenisschool den Heer D. KOELEWIJN, d.d. 23 Aug. 1907; alsmede punt 16 van dit rapport.

²⁾ Acta Utr. Synode, art. 23. Vgl. Notulen van deputaten, d.d. 4 Oct. 1905 art. 11 en d.d. ²⁵/₂₆ April 1906, art. 5 sub. d.

³⁾ Brief van Heeg, d.d. 11 April 1906. Notulen van deputaten, d.d. ²⁵/₂₆ April 1906, art. 5 sub. 4, en art. 9.

⁴⁾ Acta Utr. Synode, art. 26; Notulen van deputaten, d.d. 4 Oct. 1905, art. 5c en d.d. ²⁵/₂₆ April 1906, art. 9.

⁵⁾ Notulen van deputaten, d.d. ¹⁸/₁₉ April 1907, art. 6, sub. 6.

⁶⁾ Zie hierover uitvoeriger onder punt 14, De Zendingsconsul.

⁷⁾ Brief van Utrecht, d.d. 29 Januari 1908, d.d. 23 April 1908. Vgl. Notulen van deputaten d.d. ⁵/₆ Maart 1908, art. 30.

welk verzoek door de Gener. Synode is toegestaan op voorwaarde, dat bijaldien het binnen 3 jaren niet tot eigen zending komt, al 't geen bijeen vergaderd is, aan de Generale Kas ten goede komt (Zie Acta Gen. Synode van Utrecht, Art. 23 en Bijl. XIV);

- 3°. dat deze termijn van 3 jaren met de dit jaar te houden Gen. Synode zal verstreken zijn;
- 4°. dat de belangstelling in de eigen zending in Zeeland toenemende is, wat niet het minst blijkt uit de som van f 5000 die thans reeds door de kerken voor dezen arbeid kan worden bijeengebracht,
besluit:
 - 1°. over te gaan tot eigen zending en van dit besluit kennis te geven aan de Gener. Synode;
 - 2°. één der kerken van Middelburg uit te noodigen, als zendende kerk op te treden;
 - 3°. aan de Gener. synode als zendingsterrein aan te vragen Temanggoeng:¹⁾
 - 4°. alle voor de eigen zending benodigde gelden saam te brengen onder gezamenlijke verantwoordelijkheid der gezamenlijke kerken;
 - 5°. aan hare deputaten tot de zending op te dragen, in samenwerking met de op te treden zendende kerk en volgens de vastgestelde regeling alle stappen te doen die noodig zijn opdat de eigen zending haar beslag krijge"

Van deze classicale beslissing is aan uwe deputaten afschrift toegezonden vergezeld van het verzoek der classe om „advies en medewerking”²⁾

Deputaten hebben bij dit gewichtig punt op hunne vergadering van Maart jl. in den breede stilgestaan, en eindelijk besloten aan de broeders in Zeeland te antwoorden:

- a. Deputaten hebben met bijzondere sympathie uw schrijven gelezen;
- b. zij wenschen uwe actie niet tegen te houden maar meenen zich thans nog van een bepaald advies te moeten onthouden:
- c. zij kunnen echter wel uitspreken:
 - 1°. Dat in het verleden van br. HORSTMAN geen bezwaar ligt om hem te beroepen tot miss. dienaar des Woords:
 - 2°. dat de bezetting van Temanggoeng de aanvaarding der school van br. HORSTMAN meëbrengf;
- d. de deputaat uit de provincie Zeeland, dr. L. H. WAGENAAR zal wel nader met u overleg plegen³⁾,

Br. WAGENAAR heeft aan dnze opdracht voldaan en berichtte onlangs dat Zeeland de termijn van 3 jaren, boven sub 2 genoemd, gaarne met drie jaren zag verlengd.

8. De classen Den Haag, Leiden en Woerden.

Volgens besluit der Utr. Synode zijn de classen in de prov. Z.-Holland samengevoegd, dat de classe Gouda behoort bij de partic. Synode van het noordelijk gedeelte. Nu had deze classe echter, kort nadat gemeld Synodaal besluit genomen was, met drie andere classen, doch van het zuidelijk gedeelte van Zuid-Holland, aan uwe deputaten gevraagd hoe zij op den duur het best in de zending konden arbeiden.

Denkelijk heeft dat vragen van Gouda in vereeniging met classen uit het zuiaelijk gedeelte de deputaten van de overige, reeds samenwerkende classen van Z.-Holland (noordelijk gedeelte) t.w. de classen Den Haag, Leiden en Woerden er toe gebracht, om aan de deputaten der Gener. Synode in Dec. 1905 te schrijven of h. i. niet beter ware dat de classe Gouda samenwerkte met de drie overige elassen van het noordelijk gedeelte en niet met die van het zuidelijk deel van Z.-Holland⁴⁾

Vóór deputaten op dit punt konden antwoorden werd hun medegedeeld dat de classe Gouda reeds geneigd en bereid en begeerig was om met de drie andere noordelijke classen Leiden, Woerden en den Haag samen te werken.

Ter part. Synode (noordelijk gedeelte) van Z. Holland 1906 is deze zaak dan ook geregeld en het verzoek aan uwe deputaten om dit besluit goed te keuren, heeft

¹⁾ In verband met dit punt hebben deputaten van „de classicale deputaten tot de zending in de provincie Zeelaad” ook nog een paar brieven ontvangen, d.d. 28 Febr. en 2 Maart 1906, die vooral vragen bevatten omtrent br. HORSTMAN te Temanggoeng en diens school. In het in den tekst meegeedeelde antwoord van deputaten vindt men ook de beantwoording van die vragen.

²⁾ Brief van de classe Middelburg, d.d. 26 Febr 1906

³⁾ Notulen van deputaten d.d. 5/6 Maart 1906, art 18.

⁴⁾ Brief van de deputaten der drie classen, Leiden, Woerden en den Haag, d.d. 11 Dec. 1905.